

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

PAVLA STAROŠTÍKOVÁ

3. ročník – prezenční studium

Obor: anglický jazyk - společenské vědy se zaměřením na vzdělávání

DĚJINY ŠKOLSTVÍ VE ŠTĚPÁNOVĚ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Ve Štěpánově dne 2010

.....

Děkuji PhDr. Pavlu Kopečkovi za odborné vedení bakalářské práce, řediteli základní školy Mgr. Karlu Vackovi za půjčení školních kronik, Státnímu okresnímu archivu v Olomouci děkuji za umožnění bádání v archiváliích. Děkuji také své rodině za podporu během celé doby studia.

Obsah

Úvod	5
1 Štěpánov	6
1.1 Základní informace o obci	6
1.2 Vznik obce	7
2 Vývoj a historie základní školy ve Štěpánově	8
2.1 Počátky školství ve Štěpánově	8
2.2 Štěpánovská škola 1774–1868	9
2.3 Obecná škola v letech 1868–1890	11
2.4 Měšťanská škola chlapecká 1907-1911	15
2.5 Válečná léta 1914–1918.....	17
2.6 Obecná škola a měšťanská škola ve svobodném státě 1918–1938	21
2.7 Obecná škola 1938–1945	25
2.8 Německá škola 1857–1945	28
2.9 Obecná škola v letech 1945-1953.....	29
2.10 Střední osmiletá škola 1953–1960.....	31
2.11 Základní devítiletá škola 1960–2010.....	31
Závěr.....	37
Seznam literatury a pramenů	39
Seznam příloh	41

Úvod

„Šťastný je národ, který má hojnost dobrých škol a dobrých knih a o vychování mládeže dobré předpisy nebo zvyky.“ (Jan Amos Komenský)¹

Již z úvodního citátu je zřejmé, že jsem si za téma bakalářské práce zvolila školství. Konkrétně se věnuji historii školství v obci Štěpánov, která je mým bydlištěm již od narození a k níž jsem si vybuodovala silný citový vztah. Podle mého názoru je toto téma velmi zajímavé a nemělo by být přecházeno bez povšimnutí. Doufám, že zpracování tohoto tématu napomůže pochopit složitosti historického vývoje školství ve Štěpánově. Je důležité uvědomit si, jaký vliv měly na školství změny politické, kulturní a národnostní.

Práce je rozdělena do dvou dále členěných kapitol. V jednotlivých kapitolách se částečně věnuji obci samotné a dále se soustředím na školství v obci se zaměřením na školství základní.

Úvodní část je zaměřená na podání základních informací o obci a seznámení se vznikem obce, doplněná o přílohu obsahující významné historické události v životě obce.

Hlavní část se věnuje vývoji a historii základní školy, od jejích počátků, které sahají do 17. století, až po současnost. Na území obce se nacházelo více typů škol, kterým se ve své práci budu věnovat. Postupem času docházelo vlivem různých faktorů ke změnám ve školství, měnil se obsah výuky, délka školní docházky i vyučování, stoupala prestiž školských zařízení. Docházelo ke slučování různých typů škol a často i ke změně názvu. Měnil se vzhled školních budov a dalšího zařízení, až byl vybudován školní komplex, který známe z dnešní doby. Všem těmto skutečnostem se věnuji natolik, aby se čtenář seznámil s nelehkým vývojem místního školství.

Při sestavování těchto faktů jsem vycházela jednak z publikací o obci, o školství, o historii naší země, ale zejména z archivních materiálů, především školních kronik místních škol.

---

¹ *Časopis*. In: Moje škola, <http://www.mojeskola.cz/SkolaHrou/Php/citat.php> (19.03.2010)

1 Štěpánov

1.1 Základní informace o obci

Obec Štěpánov leží na 49° 40' severní šířky a 17° 12' východní délky.² Pomocí souřadnic lze najít přesnou polohu obce, avšak praktičtější bude následující určení polohy obce. Štěpánov se nachází v Olomouckém kraji, v okrese Olomouc. Rozkládá se v rovinaté krajině severní části Hané, přibližně 10 km severně od Olomouce v nadmořské výšce 219 - 226 metrů nad mořem. (Viz příloha 1)

Štěpánov je 5 km dlouhá obec liniového typu, s níž tvoří celek přidružené obce Benátky, Březce, Moravská Huzová a Stádlo. Obec ze severovýchodu obtéká řeka Oskava a na jihozápadě ji lemují pole, která přecházejí v lužní lesy obklopující řeku Moravu a její meandry. Tento přírodní úkaz je od roku 1990 chráněnou krajinnou oblastí a nese název Litovelské Pomoraví. Jeho součástí je i Chomoutovské jezero, které se nachází v blízkosti obce. Obec Štěpánov sousedí na severu s obcemi Pňovice, Žerotín, Krnov, Liboš, Hnojice, Lužice a Moravská Huzová, na východě se Štarnovem, na jihu s Březcem, Chomoutovem a Horkou nad Moravou a na západě se Střením.

Podloží Štěpánova je převážně pískovcové, o čemž svědčí pískovny v okolí obce. Podnebí je mírné, vzduch má průměrnou teplotu kolem 8°C.³

Co se týče demografie obce, v minulosti v důsledku vybudování železáren v roce 1842 vyrostla ve Štěpánově početná německy mluvící skupina. V roce 1880 ji z celkového počtu obyvatel 2 656 tvořilo 388 obyvatel a o deset let později dokonce 697 z celkového počtu obyvatel 2695.⁴ K 1. prosinci 2004 evidovala obec Štěpánov celkem 3336 obyvatel.⁵

---

² Štěpánov (okres Olomouc). In: Wikipedie, otevřená encyklopedie, [http://cs.wikipedia.org/wiki/Štěpánov_\(okres_Olomouc\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Štěpánov_(okres_Olomouc)) (1.11.2009)

³ Základní údaje. In: Štěpánov, <http://www.stepanov.cz/index.php?nid=1512&lid=CZ&oid=158145> (1.11.2009)

⁴ KOUDELA, M., KRÁČMAR, J.: *Paměti obce Štěpánova*. Štěpánov: DANAL 1997, s. 30

⁵ Demografie. In: Štěpánov, <http://www.stepanov.cz/index.php?nid=1512&lid=CZ&oid=154846> (1.11.2009)

1.2 Vznik obce

Přesná doba založení obce není známa, stejně jako její zakladatel. O vzniku obce se traduje pověst, kdy ve zdejší lesnaté krajině zabloudil při lovu pán Libnic. Staříčský opat Štěpán z kláštera Hradisko mu poskytl občerstvení a vyvedl jej z lesa. Na památku svého zachránění založil pán z Libnic ves, kterou pojmenoval podle svého zachránce, a to Štěpánov.⁶

První věrohodnou zmínku o Štěpánově nalzáme v listině krále Přemysla Otakara I. z roku 1201, v níž král Přemysl daruje vesnici Štěpánovice klášteru Hradisko u Olomouce.⁷ Z tohoto dokumentu tedy vyplývá, že na počátku 13. století byl Štěpánov součástí pozemkového majetku kláštera Hradisko u Olomouce.

Další zmínku o Štěpánovu nacházíme v listině z roku 1273, kde se dovídáme, že klášter Hradisko postoupil štěpánovskému rychtáři Libníkovi les o rozloze 50 lánů, aby jej vykácel a na jeho místě založil ves unčovského typu. V dokumentu je uveden výčet ročních nájmu, které bylo nutno odvádět klášteru, biskupu a městu Olomouci na udržování mostů. Dále se dovídáme, že Libník do svého vlastnictví dostal 3 lány lesa, mlýn, krčmu, třetinu ze soudních pokut a dále mu byli do poddanství přiděleni kovář, pekař, řezník a švec.⁸

Původní osada Štěpánovice, o níž pojednává listina z roku 1201, se pravděpodobně nacházela na dnešním dolním konci obce a k ní byla přistavěna nová vesnice uličního typu – horní konec. Roku 1273 tedy došlo k významnému rozšíření vsi, díky němuž získala svůj charakteristický půdorys, který si víceméně ponechala až do dnešní doby. Tento rok je tedy pokládán za počátek budování Štěpánova. (Viz příloha 2)

---

⁶ ZLÁMAL, J.: *Štěpánov: kulturně-historické paměti a letopisy hlavně z doby předválečné*. Štěpánov: Národní jednota, 1928, s. 7

⁷ DUDÍK, Beda: *Dějiny Moravy. Díl V, Od roku 1197 až do roku 1261*. Praha: F. Tempský, 1878, s. 11

⁸ DUDÍK, Beda: *Dějiny Moravy. Díl VIII-IX*. Praha: F. Tempský, 1882–1884, s. 94

2 Vývoj a historie základní školy ve Štěpánově

2.1 Počátky školství ve Štěpánově

O vzniku školy ve Štěpánově neexistují přesné záznamy, nikde nenalezneme přesné datum založení školy. První školní kronika byla zavedena až roku 1886 nadučitelem Josefem Hýblem, který zpětně popisoval významné události školy. (Viz příloha 3)

„První zpráva o škole a vyučování pochází z roku 1681. Bližších podrobností není, vyjma tu, že učitele vydržovala obec.“⁹ Jan Zlámal dále uvádí, že vyučování probíhalo v soukromých chalupách v Klebetově a později na statku čp. 13. Jelikož se autor neodvolává na žádný písemný zdroj, nezbyvá než se domnívat, že se jednalo o místní tradici. Školní chalupy byly prosté: zdi byly postaveny z hliněných válků, střecha pokryta slámou a okna byla velmi malá. Děti se zde učily především náboženství, čtení a psaní. Počítání bylo vyučováno jen na základě žádosti a zvláštního honoráře.

„Oblast české země rozdělena na tři diecese; v každé diecesi měl kanovník scholastikus příkázanu péči o školy a tak pohnáhu, jako se obnovovaly a osazovaly fary, jednak se obnovovaly, jednak nově zakládaly školy. Přibývalo jich pomalu. V staveních, která ne nepodobna bývala pastouškám, usadil se s dovolením gruntovní vrchnosti mu, nejčastěji bývalý vojín anebo řemeslník, světa zkušený, v čtení, psaní, počítání zběhlý, jemuž místní farář svěřil vyučování dítek. Od rodičů vybíral si příspěvek na živobytí buď v naturáliích anebo nepatrných dávkách peněžitých.“¹⁰

Štěpánovská lokálka byla povýšena na faru v roce 1785. V letech 1786–1787 byla vystavena první řádná budova školy, a to na místě staré obecné školy čp. 77. (Viz příloha 4) Pozemky, na kterých byla postavena, patřily faře. Farář Jan Josef, který je k tomuto účelu daroval, je nechal připsat ke kostelu z toho důvodu, aby občané nikdy nemohli pozemky učitelům odejmout. Stavba byla od roku 1836 zapsána do katastru hraběti St. Genois a ten ji při příležitosti výstavby nové školní budovy v roce 1865 daroval obci.¹¹

---

⁹ ZLÁMAL, J.: c.d., s. 150, podle Wolný, *Kirchliche Topografie II.*, 72

¹⁰ ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české I.* Praha: Matice česká, 1913, s. 104

¹¹ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 8–9

2.2 Štěpánovská škola 1774–1868

Za vlády císařovny Marie Terezie v letech 1740–1780 došlo k velkým změnám týkajících se školství. Jednou z nich bylo uzákonění povinné školní docházky, která byla v Rakousku zavedena v roce 1774 všeobecným školním řádem vydaným Marií Terezií. Školy byly rozděleny na tři druhy, a to triviální, hlavní a normální. Školy triviální měly být zřizovány ve městech a vesnicích, kde byla fara a kostel. Školy hlavní měly být ve všech krajských a větších městech. Škola normální se pak nacházela v hlavním městě v každé zemi monarchie, jejím úkolem byla navíc i výchova, vzdělávání a přezkušování učitelů.¹²

Povinná školní docházka se týkala dětí ve věku od 6 do 12 let. Děti žijící na venkově mohly být osvobozeny od docházky do školy v době žní, senobraní nebo sněhových zim. Mládeži ve věku od 13 do 20 let byly nařízeny povinné dvouhodinové nedělní opakovací hodiny. Povinnosti a plat učitele na škole byl popsán ve školní fassé.

„Města si na školy platila a tak vybírajíce si učitele, uzavírala s nimi smlouvy, v nichž všechny povinnosti ke škole i ke kostelu se uváděly a navzájem též přesně se vypočítávalo, co bude učitelům dáváno v naturáliích (dříví, pivo aj.), co na penězích a co se jim vyhrazuje, že smějí si vybíratí buď od rodičů, nebo od žáků. Tak vznikly školní fassé, které se během doby staly základem příjmů učitelů.“¹³

Důkaz o zřízení štěpánovské fassé nalezneme v kronice národní školy. „Dne 20. prosince 1787 založeno první fassé pro školu štěpánovskou na 162 žáky s 204 zl. 4 kr. ročních příjmů. Školné obnášelo tehdy bez rozdílu 1 ½ kr. týdně z jednoho žáka. Teprve roku 1796 bylo změněno tak, že sedlák platil z dítěte 2 kr., zahradník 1 ½ kr., domkař a výměník ¾ kr. a podruh ½ kr. za jeden týden.“¹⁴

V roce 1787 se stal prvním řádným učitelem Leopold Doufalík, který byl znám jako velmi pořádný a pilný člověk, vedle školství, kostelnictví a varhanictví měl rovněž faktorskou papírnu v Dlouhé Loučce. Po jeho smrti v roce 1830 ho ve funkci řádného učitele nahradil jeho zeť a bývalý pomocník Jiří Wiedermann. Byl dobrý hudebník, hlavně výborný varhaník a Štěpánovu vychoval mnoho výborných muzikantů. Funkci pomocníka zastával Václav Bartoš, výborný zpěvák a houslista, který dětem vštěpoval zálibu k mateřtině. Po něm nastoupil František Šrot. V roce 1846 byl Jiří Wiederman jmenován rektorem výnosné farní

¹² LNĚNIČKOVÁ, J.: *České země v době předbřeznovské 1792–1848*. Praha: Libri, 1999, s. 401

¹³ ŠAFRÁNEK, J.:c.d., s. 107

¹⁴SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953. Inventární číslo: O5–42, 878, s. 9

školy v Nákle, kde zemřel 17. ledna 1846.¹⁵

Politické zřízení školní, školský zákon vydaný v roce 1805, přesně upravovalo organizaci škol. Zákon nařizoval povinnou školní docházku pro děti ve věku od 6 do 12 let a opakovací nedělní hodiny pro mládež do 18 let. Duchovní dozor nad školami v obci vykonával farář, v okrese a kraji pak příslušný vyšší církevní správce. Učitel získával vzdělání v tříměsíčním kurzu na normální škole a musel složit učitelskou zkoušku. Dle zákona se po něm žádalo, aby měl tělesnou a duševní bezúhonnost a aby byl svým žákům dobrým vzorem v chování a konání.¹⁶

Od roku 1846 až do 1875 byl rektorem jmenován Rudolf Drlík. Byl to bezesporu vynikající učitel a ve vsi velmi oblíben. V roce 1852 zavedl do školy psaní latinkou. Za jeho působení se ve škole vystřídala celá řada pomocníků, podučitelů a podučitelek: Filipp Opletal, Alois Mazal, Josef Lang, Julius Rosík, Jan Dvořák, Michal Kráčmar, Alois Segeth a Františka Rozsypalová.

Roku 1853 byla sestavena nová prozatímní fassa na 322 zl. 55. kr. k. m. O tři roky později ji okresní úřad upravil na 347 zl. 40 kr. k. m. pro učitele a 120 zl. k. m. pro podučitele.

„Povinná školní docházka školní rok od roku se ujímala, přibývalo tříd i škol, ač namnoze zřizovány byly v chudičkých chaloupkách a příbytcích.“¹⁷

Příkladem této citace je i rozvoj školy štěpánovské. V roce 1853 ji navštěvovalo 219 žáků, proto byla rozšířena na dvoutrídni. Nová místnost však zřízena nebyla, proto se vyučovalo buď střídavě ve stávající světnici anebo za pěkného počasí v síni a na dvoře pod kůlnou.¹⁸

Českou obecnou školu navštěvovali od založení železáren bratry Kleinovými v roce 1845 i žáci z hutí. Ředitel Filipp Tobiáš však tvrdil, že hutní žáci jsou v české škole odstrkovaní a zanedbáváni. Proto u majitelů železáren vymohl zřízení soukromé školy při hutích, a to německé. V únoru roku 1857 začali hutní žáci tuto německou školu navštěvovat. Tato situace měla pravděpodobně za následek přilnutí štěpánovského obyvatelstva k české škole, usuzují tak podle záznamů ze školní kroniky. Obec vynakládala prostředky na opravu školní budovy a učitelského bytu. Škola také obdržela potřebné učební pomůcky a vzorní žáci byli odměňováni peněžitými dary. Roku 1862 byla zřízena školní knihovna o dvou odděleních: pro malé čtenáře a pro dospělé. Hlavně bylo roku 1865 rozhodnuto o výstavbě nové školní

---

¹⁵ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 10–14

¹⁶ LNĚNIČKOVÁ, J.: c.d., s. 401–402

¹⁷ ŠAFRÁNEK, J.: c.d., s. 256

¹⁸ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 15–19

budovy, jelikož stávající světnice již nedostačovala počtu žáků, kterých i přes odchod dětí na Hutě zůstalo 229. Na jaře bylo přestěhováno vybavení staré budovy, která byla zbořena a na jejím místě byla postavena nová. Vyučování probíhalo v hostinci č. 174.¹⁹

„Základní kámen položen dne 1. června u přítomnosti pana faráře, učitele, obecních představených, školního výboru a stavitelského mistra. Stavba dohotovena téhož roku stavitelským mistrem p. Am. Šolcem, odevzdána 16. října. Po vysvěcení 20. října počalo se v ní ihned vyučovati a to ve dvou třídách. Celá stavba stála přes 5 300 zl., kterýžto obnos patron hrabě St. Genois darováním staré budovy, za 200 zl. dřívím stavebním – ostatní obec Štěpánov a Březce uhradily.“²⁰

2.3 Obecná škola v letech 1868–1890

Český zemský sněm přijal v letech 1868–1872 několik zákonů, které se týkaly reformy školství. Potvrzením říšského zákona 25. května 1868 byla vyhlášena základní pravidla o vztahu školy k církvi. Církev mohla organizovat pouze výuku náboženství, kam dosazovala učitele jí schválené. Školy a výchovné ústavy se staly přístupnými pro všechny občany bez ohledu na jejich víru. Post učitele mohli zastávat všichni, schopní dokázat odbornou způsobilost. Nejvyšší dohled nad školami a vyučováním získalo ministerstvo vyučování, které zřídilo zemské, okresní a místní školní rady.²¹

Školské reformy byly doplněny dalším školským zákonem, známým jako Hasnerův zákon o všeobecné povinné školní docházce, ze 14. května 1869. Tento zákon podstatně zmodernizoval zastaralé předpisy a prodloužil základní školní docházku na 8 let, školu tedy navštěvovaly děti od 6 do 14 let. Dosud používaný systém škol triviálních, hlavních a normálních byl zrušen a jako náhrada byla zavedena pětiletá škola obecná a tříletá škola měšťanská.²²

V roce 1872 navštěvovalo Štěpánovskou školu 269 dětí, proto bylo rozhodnuto o zřízení prozatímní třetí třídy. Tomuto účelu začala sloužit prostornější světnice, která nebyla součástí učitelova bytu, a jejíž úprava přišla na 397 zl. 71 kr. Byly zrušeny školní fassé a služné učitelům začaly vyplácet c. k. berní úřady. Téhož roku byly zavedeny katalogy, týdeníky

---

¹⁹ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 12, 20

²⁰ Tamtéž, s. 20

²¹ ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české II*. Praha: Maticе česká, 1918, s. 231–232

²² EFMERTO VÁ, M. C. *České země v letech 1848–1918*. Praha: Libri, 1998, s. 347

a žákům byly ze zákona předkládány školní zprávy.²³

Součástí vyučování se staly nové předměty. Mimo trivium a náboženství ještě přírodopis, silozpyt, zeměpis, dějepis a u dívek ruční práce s naukou o domácnosti. Do školy byly nakoupeny nové čítanky, mluvnické nauky, početnice, krasopisné sešity, sešity na kreslení a také učebnice pro výuku zeměpisu a botaniky.

Dne 16. září 1875 byl c. k. okr. školními úřady jmenován na místo nadučitele Josef Hýbl, od roku 1857 učitel v hutní škole ve Štěpánově, rozený v Jevíčku. K jeho povinnostem patřila kostelnická služba, rovněž zastával pozici varhaníka a obecního písaře. Jako důkaz velké oblíbenosti u občanů můžeme považovat jeho zvolení do obecního výboru. Hýbl byl vzdělaný a velmi schopný učitel, o čemž svědčí pochvalný dekret, který obdržel od vys. c. k. místodržitelství za „chvalné vyučování“. Za jeho působení se ve škole vystříдалa celá řada učitelů a učitelek: Josef Nedopil, Tomáš Černošek, Vilém Paták, Augustin Matějka, František Loutocký, Apolena Nečesaná, Josef Horník, Kleofáš Svoboda, Marie Nečesaná, Josef Vaca, Marie Stejskalová a Josef Hammer.

V roce 1884 došlo na žádost školního zastupitelstva k dalšímu rozšíření školy, tentokrát o čtvrtou třídu. Téhož roku byla provedena první revize knihovny, která byla roku 1886 následována povinnou revizí vyhlášenou ministrem kultu a vyučování Gautschem.²⁴

„Nařídív revisi knihoven žákovských na národních a středních školách, aby nikde ničím nebyl urážen cit náboženský, mravní a vlastenecký, odstranil sice leckteré bejlí, avšak těžce byli v národním citu svém uráženi Čechové, vidouce, že vylučují se i knihy, v nichž i nevinné a pravdivé zmínky byly o zemích koruny svatováclavské, že odstraňují se ze škol českých mapy zemí koruny české a seskupení znaků království Českého, markrabství Moravského a vévodství Slezského.“²⁵

Kolik svazků knihovna obsahovala a zda byly některé knihy vyřazeny, v kronice není uvedeno. Pro srovnání v roce 1873 měla na 248 svazků pro žáky a 180 pro dospělé²⁶ a v roce 1893 obsahovala 363 svazků pro žáky, 495 pro odrostlou mládež a 216 pro učitele.²⁷

Počátek školního roku 1889-90 se vyznačoval velmi nízkou návštěvností školy, 55 žáků bylo udáno c. k. okr. školní radě. Při zápisu žáků byl rodičům rozdáván disciplinární řád škol okresu šternberského za účelem poučení. Za účelem zvýšení školní docházky byly pro žáky

²³ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 22–23

²⁴ Tamtéž, s. 33–34

²⁵ ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české II*. Praha: Maticе česká, 1918, s. 331–332

²⁶ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 33

²⁷ Tamtéž, s. 69

z chudších rodin zakoupeny c. k. okr. školní radou školní knihy, navíc tyto žáky podporovala i obec poskytováním potřebných školních pomůcek.

V předchozím roce byla ve štěpánovské škole vybudována okresní filiální česká knihovna. Z toho důvodu se úřední konference českých učitelů konaly ve Štěpánově, nikoli v německém Šternberku.²⁸

Z důvodu narůstání počtu žáků a tříd ve stávající školní budově vznikla potřeba stavby nového objektu. Přípravy započaly 14. července 1890, byla zbourána zahradní zídka a vykáceny krásné a vzácné ovocné stromy. Stavba nové školní budovy začala 17. července 1890. Plán školy zhotovil architekt p. K. Starý z Olomouce, stavbu provedl stavitel J. Kunčar z Litovle. Ke slavnostnímu svěcení školy došlo 6. září 1891 ve 2 hodiny odpoledne, škola byla otevřena současně s novou budovou pro školu německou. Ve školním roce 1891/1892 navštěvovalo obecnou školu 323 žáků. Nová školní budova měla 4 třídy, ve školní kronice je uvedeno, že pro velký počet žáků byla kapacita již od počátku nedostačující.²⁹ (Viz příloha 5)

Z důvodu propuštění podučitelky Marie Nečesané na začátku školního roku 1890/1891 se škola potýkala s nedostatkem učitelů, ve škole muselo být zavedeno polodenní vyučování. Tato změna měla za následek odchod 16 žáků do německé školy.

„Obce školní rozděleny ve čtyři platební třídy podle lidnatosti, plat učitelský pro každou třídu stanoven podle průměrné ceny potřeb životních; každých 10 let pak konati se měla přehlídka a připouštělo se přemístění do jiné třídy. Učitelům I. třídy vyměřeno 600 zl., II. tř. 500 zl., III. tř. 400 zl, IV. tř. 300 zl. Učitelkách dáno 80% platu učitelského, podučitelům 70% a za neobligátní učení zvláštní odměna.“³⁰

Během tohoto školního roku usilovali učitelé o přeřazení štěpánovské školy z II. platové třídy do I., čehož se jim podařilo docílit 23. března 1891. Pro zajímavost, štěpánovská škola byla jedinou školou ve šternberském okrese zařazená do této platové třídy. Tato změna bohužel vyvolala v některých obyvatelích závist. Učitelům byl odebrán otop, byli přestěhováni do menších bytů, za které museli platit nájemné, dále jim byly odebrány příspěvky na učitelskou knihovnu a školní zahrádku.³¹

Na základě žádosti bylo 19. prosince 1892 rozhodnuto o rozšíření školy o 5. třídu. K jejímu otevření došlo až za 6 měsíců, na rozdíl od 3. třídy německé školy, která byla

---

²⁸ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 41–42

²⁹ Tamtéž, s. 45, 50–52

³⁰ ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české II*. Praha: Maticе česká, 1918, s. 199

³¹ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 47–48

otevřena ihned.³² Na začátku školního roku 1893/94 se učilo jen ve čtyřech třídách, jelikož pátý učitel byl úředně ustanoven až v polovině září.

Kvůli špatnému zdravotnímu stavu opustil Josef Hýbl v roce 1895 místo nadučitele a odjel do Karlových Varů na léčení. Zemřel roku 1898 v Olomouci, kde byl rovněž pochován za hojně účasti učitelů a štěpánovských občanů. Novým nadučitelem byl v roce 1896 ustanoven František Loutocký. Za jeho působení se ve škole vystřídal celá řada podučitelů a podučitelek.

Na základě nařízení c. k. zemské šk. rady z roku 1897 se místní okresní rada usnesla, že mimo neděle a svátky by mělo žactvo navštěvovat mši svatou rovněž ve všední dny a to nejméně třikrát. Děti byly na mši svatou voděny jedním z učitelů vždy v pondělí, středu a pátek.³³

O významu štěpánovské školy svědčí zápisy v její kronice týkající se darů, či dokonce návštěv významných osobností. V roce 1900 obdržela dar, sbírku přírodnin, od známého afrického cestovatele pana Dr. Emila Holuba. O rok později navštívil Štěpánov věhlasný fotograf a cestovatel Enrique Stanko Vráz. Přednáška týkající se jeho cest po Číně, Koreji a Mandžusku se konala v hostinci u Vyhnánků. Pan Vráz navštívil i školu, již později zaslal dar – vycpaného kolibříka.³⁴

Ve školním roce 1900/1901 navštěvovalo obecnou školu 416 žáků. Jelikož byla 4. třída 3 léta po sobě přeplněná, poradil c. k. okr. školním inspektor školní radě zažádat si o zřízení pobočky k této třídě. V témže roce byla 4. třída rozdělena do dvou skupin, a to podle pohlaví.

V obci se našli lidé, kteří vždy mysleli na blaho dětí. Zdejší obvodní lékař pan František Dvořák založil při příležitosti 50letého jubilea Jeho Výsosti nadaci čítající 200 zlatých. Každý rok byl obdarován nejhodnější žák jak ze školy obecné, tak i německé.

Počet žáků se neustále zvyšoval. Na základě žádosti došlo na začátku školního roku 1903/1904 o rozšíření obecné školy o 6. třídu, navštěvovalo ji tehdy 446 žáků. Pobočka při 4. třídě byla zrušena a nahrazena pobočkou při třídě 5., pro niž byl ve staré části předělán byt podučitele a kabinet pomůcek. V nové školní budově se z bytu podučitele vybudoval nový kabinet pro vyučovací pomůcky. Z toho důvodu došlo k přestěhování dvou podučitelů do obecního domu, kde jim obec poskytla byty nové.³⁵

10 let poté, co německá škola získala industriální učitelku, se dočkala i škola obecná.

---

³² SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 62

³³ Tamtéž, s. 79

³⁴ Tamtéž, s. 85, 91

³⁵ Tamtéž, s. 95–97

C. k. zemská školní rada povolila vyučovat ženským ručním pracím. Industriální učitelkou byla ustanovena Růžena Bartoňková, vyučovala celkem 15 hodin týdně v pěti skupinách.

Rok co rok docházelo k opravám a úpravám školní budov, což svědčí o obecném zájmu na vzdělání. V roce 1901 došlo k úpravám přístavků, byla zbořena stará kůlna a komůrky, kterým již hrozilo sesunutí. Místo nich byla vystavena dřevárna na školní dříví a uhlí, dále pak prádelna, 2 komůrky pro nadučitele a záchody. V roce 1905 bylo při údržbě nové školní budovy odhaleno houbou poškozené trámův. Chodba, pod níž se vadné trámův nacházelo, byla během prázdnin přestavena p. Štěpánem Langem. O rok později byly obě budovy opraveny zvenčí a natřeny fasádní barvou. Roku 1911 došlo k opravě správcova bytu.³⁶

Otevřením měšťanské školy v roce 1910 se snížil počet žáků na škole obecné, ve školním roce 1909/1910 ji navštěvovalo 433 žáků, o rok později jen 372 žáků. Proto byla šestitřídni obecná škola redukována na pětitřídni, avšak se zachováním pobočky, tentokrát při třídě 4.³⁷

2.4 Měšťanská škola chlapecká 1907-1911

V roce 1903 měla obecná škola 6 tříd a pobočku při třídě 5. Školu v té době navštěvovalo 442 žáků, bylo jen otázkou času, kdy by došlo k dalšímu rozšiřování školy.³⁸ C. k. okresní školní inspektor Josef Martiník radil místním obyvatelům, aby místo rozšiřování stávající obecné školy uvažovali o zřízení měšťanské školy.

Na jaře roku 1907 vyšel v politickém a hospodářském časopise Pozor článek s názvem „Potřeba měšťanské školy na Šternbersku“, který mimo jiné svolával valnou schůzi občanstva, na níž proběhla přednáška „O důležitosti a potřebě měšťanské školy“.³⁹

Místní školní rada se v červnu 1907 usnesla navrhnout obecnímu představenstvu podání žádosti o zřízení měšťanské chlapecké školy. Obecní představenstvo tak učinilo v červenci téhož roku.⁴⁰

Výstavba měšťanské školy měla od počátku své odpůrce. Nejvýznamnějším z nich byly německé hutě, které podaly proti jejímu zřízení rekurs. Jejich snažení však vyšlo nadarmo. Zasluhou odboru Národní jednoty ve Štěpánově byla myšlenka zřízení měšťanské školy

---

³⁶ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 91, 102, 105, 122

³⁷ Tamtéž, s. 118

³⁸ Tamtéž, s. 96–97

³⁹ PŘIKRYL, J.: *Naše „Měšťanská škola“*. In: *Štěpánov sobě*. Uspořádal Jaroslav Lýsek. Štěpánov: Národní jednota, 1911, s. 11

⁴⁰ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 107

podporována a c. k. zemská šk. rada nakonec výnosem č. 13 535 z 1. června 1909 její zřízení povolila.⁴¹ Ustanovením č. 25 148 ze dne 9. září 1910 bylo povoleno otevření 1. třídy ve školním roce 1910/1911, zatím přidružené k obecní škole. Postupně se otevřely i další dva ročníky. Pro školu bylo vymoženo právo koedukace, tzn. že škola mohla ke studiu přijímat i dívky.⁴²

Prozatímním správcem měšťanské školy byl jmenován Josef Přikryl, odborný učitel z Velké Bystřice. Prvním rokem zde vypomáhali dva učitelé ze školy obecné, a to Josef Doležel a František Mikulka. Do školy nastoupilo 48 žáků, druhým rokem již 98 žáků.⁴³

Bylo nutné vybudovat řádnou školní budovu, která by vyhovovala zákonným požadavkům. Obec Štěpánov se zavázala vybudovat ji na vlastní náklady.

Již v roce 1908, dne 23. října, se na žádost zastupitelstva dostavila komise za účelem výběru parcely pro výstavbu tohoto nového objektu. Komise byla sestavena z c. k. okr. olomouckého hejtmána, c. k. okr. školdozorce, c. k. okr. olomouckého lékaře a c. k. vrchního inženýra. Navržená místa byla následující: ve farní zahradě, v domě č. 76, č. 79 a na místě staré školní budovy č. 77. Jako nejvhodnější místo bylo jednohlasně určeno místo ve farní zahradě.⁴⁴ Později, dne 30. září 1910 se konala další schůze komise a jako nejvhodnější místo byla vybrána plocha mezi kostelem a novější školní budovou.⁴⁵ Dne 23. října 1910 bylo obecním zastupitelstvem rozhodnuto o zakoupení a následném zboření domu č. 76 za účelem získání stavební parcely.⁴⁶

Na základě podané nabídky byla dne 25. března 1911 stavba měšťanské budovy zadána architektu Janu Stuchlíkovi z Hodolan a místnímu zednickému mistru Štěpánu Langovi. Stavitelé se zavázali odevzdat hotovou budovu nejpozději do 15. srpna téhož roku. Technický dohled nad prováděním stavby byl svěřen panu Valíhrachovi, architektu z Olomouce, za odměnu 1 000 korun.⁴⁷

Původní rozpočet pro výstavbu školy činil 94 000 korun, byl však překročen. Cena stavby i s pozemkem se vyšplhala na 120 000 korun. Na výstavbě školy se různými činnostmi ochotně podíleli občané Štěpánova i Březců. Naopak, okolní obce výstavbu štěpánovské školy

---

⁴¹ PŘIKRYL, J.: *Naše „Měšťanská škola“*. In: *Štěpánov sobě*. Uspořádal Jaroslav Lýsek. Štěpánov: Národní jednota, 1911, s. 11

⁴² SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 117–118

⁴³ Tamtéž, s. 119–120, 123

⁴⁴ Tamtéž, s. 112

⁴⁵ Tamtéž, s. 120

⁴⁶ PŘIKRYL, J.: *Naše „Měšťanská škola“*. In: *Štěpánov sobě*. Uspořádal Jaroslav Lýsek. Štěpánov: Národní jednota, 1911, s. 11

⁴⁷ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 121–122

nepodporovaly, někdy i znemožňovaly. Až později poznaly váhu vzdělání a usilovaly o přiškolení do Štěpánova, avšak nejlépe za lacino nebo dokonce zadarmo.⁴⁸ Dne 10. září 1911 byla slavnostním svěcením měšťanská škola odevzdána obci.⁴⁹ (Viz příloha 6) U příležitosti předání nové budovy svému účelu byl vydán pamětní list, obsahující články o obci Štěpánov. (Viz příloha 7)

Jaké vzdělání poskytovala tehdejší škola svým žákům, uvádí ve své knize Školy české Jan Šafránek:

„Kdo pilně chodil po osm školních roků do školy obecné, nabyt při normálních vlohách duševních hojně vědomostí potřebných pro život. Dovede v mateřtině své správně a plynně se vyjadřovati, umí čísti a psáti, čtenému a psanému dobře rozumí a vědomostí jazykových užívá v nejdůležitějších písemnostech jednacích (v dopisech, žádostech, účtech, kvitaních a j.) správně a prakticky. Počítá hbitě čísla v životě obecném běžnými z paměti i písemně, zná míry, váhy a mince a rozumí náležitě počtům hospodářským i živnostenským. Ze školy odnáší si lásku k přírodě, zná zvířata, byliny i nerosty svého okolí a domova, ví, co tělu lidskému svědčí po stránce zdravotní, ano též o první pomoci při úrazu je přiměřeně poučen, jakož i o přírodních úkazech a základních pochodech lučebných se zřením na potřeby polního hospodářství, po případě i řemesel. Jeho zeměpisné a dějepisné vědomosti aspoň tak daleko sahají, že zná vlast, příběhy otčiny své a obrys povrchu naší zeměkoule. Vědění to kotví v lásce k vlasti a v poslušnosti i věrnosti k zákonu a právu; zpěvem a tělocvikem sílí krasocit, čilost ducha i těla - dívka ze školy obecné odnáší si mimo to znalost ručních prací a zálibu k práci hospodyňské.“⁵⁰

2.5 Válečná léta 1914–1918

„Prázdniny letošní přerušeny byly náhle vše ohromující zprávou, že říše naše octnula se ve válčném stavu se sousedními říšemi.“⁵¹

Těmito slovy začíná zápis školního roku 1914/1915 v kronice obecné školy. Z dalších záznamů je cítit, jak náročná byla následující léta nejen pro celý učitelský sbor, ale i pro jejich žáky, rodiče a ostatní obyvatelstvo Štěpánova. V kronice jsou zapsány jednotlivé události,

⁴⁸ ZLÁMAL, J.: c.d., s. 152–154, PŘIKRYL, J.: *Naše „Měšťanská škola“*. In: *Štěpánov sobě*. Uspořádal Jaroslav Lýsek. Štěpánov: Národní jednota, 1911, s. 11

⁴⁹ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 122

⁵⁰ ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české II*. Praha: Matice česká, 1918, s. 265–266

⁵¹ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 132

kteří nám podávají ucelený obraz o průběhu války. A právě válečným událostem byla v následujících letech podřízena organizace výuky a průběh celého školního roku.

I přes válečný stav byl školní rok započat jak na škole obecné, tak i na škole měšťanské, a to 15. září 1914. Do obecné školy nastoupilo 351 žáků, do měšťanské školy 118 žáků.⁵²

Válečná léta znamenala pro školu potíže s častým střídáním učitelů. Během školního roku 1914/1915 byli do vojenské služby povoláni 2 učitelé, další učitel musel svou pozici opustit kvůli nemoci. Učitelský sbor se tak zúžil na 4 členy. Tato situace byla řešena ustanovováním prozatímních učitelů c. k. okr. školní radou, ale také suplováním místních učitelů a u některých ročníků zkracováním školního vyučování.

Během válečných let ovšem nebylo jedinou náplní školských zařízení vzdělávání žáků. Na základě výnosu č. 41 996 ministerstva vyučování a výnosů c. k. zemské školní rady konala školní mládež tzv. všeobecně prospěšnou činnost. Žáci byli například nabádáni, aby ve volných dnech pod dohledem učitelů sbírali ostružinové a jahodníkové listí, které bylo následně sušeno a zasíláno vojákům, jimž v zimních měsících sloužilo jako náhražka čaje. Ve školním roce 1914/1915 bylo takto nasbíráno a odesláno 5,25 kg listí.⁵³

Dále škola pořádala sbírku dobrovolných darů v obci Štěpánov a Březce. Výtěžek této sbírky, 117 korun, byl použit na nákup vlny, bavlny, flanelu a jiných látek, z nichž dívky v hodinách ručních prací pletly, háčkovaly a šily pro vojáky potřebné oděvy – břišní pásy, kabátky, kukly, nátepičky, šály na hlavu a na krk, chránítka na uši, nákolníky, rukavice a nohavky. Dále také sáčky na mytí, obvazy a cupaniny na rány a vložky do bot. Vše pak bylo následně zasíláno Úřadu pro válečnou péči c.k. ministerstva vojenství ve Vídni a jiným dobročinným organizacím.

Pro vojenské účely odváděla obec dobytek, obilí a kovy. Sbírkou kovů provedli žáci místní školy, v roce 1915 bylo sebráno 202 kg.

Po úspěších rakouské armády se konaly oslavné bohoslužby a na škole byl vyvěšen prapor v říšských barvách. Dětem byl vysvětlen důvod oslav a následně zrušeno vyučování.⁵⁴

Další školní rok byl započat mší, do školy obecné bylo zapsáno 360 žáků a do školy měšťanské 124 žáků.

I během těžkých válečných let se našli lidé, kteří mysleli na nejchudší žáky místní školy. Obvodní lékař MUDr. František Haška daroval chudým žákům obnos 10 korun na nákup psacích a kreslicích potřeb.

---

⁵² SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 132–133

⁵³ Tamtéž, s. 134–135

⁵⁴ Tamtéž, s. 135–137

Na základě císařského nařízení byl ve dnech 15. a 16. října za pomoci učitelů obou českých škol proveden soupis zásob obilí, mlýnských výrobků a luštěnin. Dále správce školy František Loutocký, člen žňové komise, vykonával soupis veškeré oseté a osázené půdy v obci.⁵⁵

Školou byly pořádány peněžité sbírky, jejichž výtěžek putoval Úřadu pro válečnou péči a jiným dobročinným organizacím, zaštiťujícím především raněné vojáky nebo vdovy a sirotky po vojácích. Konala se i sbírka na pořízení ponorky. Opět se konaly sbírky kovů a ostružinového a jahodníkové listí.⁵⁶

Do třetího školního válečného roku bylo do obecné školy zapsáno 349 žáků a do školy měšťanské 122 žáků.

I v tomto školním roce mysleli učitelé a žáci na lidi postižené válečnými útrapami. Opět se konaly četné peněžité sbírky.

Členové učitelského sboru provedli na žádost obecního představenstva soupis sklizně brambor z roku 1916. Výsledkem bylo zjištění, že byly vypěstovány pouze 2/3 celkového počtu brambor potřebné pro obživu místního obyvatelstva a dobytka.

Dne 16. listopadu byl pro vojenské účely zabaven zvon ze zdejší kostelní věže.

Dne 21. listopadu v 9 hodin večer zesnul na svém sídle v zámku Schönbrunn císař František Josef I. Na druhý den se učitelé a žáci zúčastnili zádušní bohoslužby za Jeho Výsost. Stejně tak i v den jeho pohřbu 30. listopadu. V ten den bylo žákům uděleno volno. Na trůn usedl Karel František Josef, jenž se pojmenoval Karel I.⁵⁷

I přes válečné útrapy se ve škole odehrály pozitivní změny. Do obecné školy byla zavedená nová přehledná trojdílná čítanka. František Loutocký, správce místní školy, byl dne 26. října vyznamenán ministrem kultu a vyučování za dlouholeté a velmi záslužné působení v oboru školství.

Na počátku roku 1917 byl ke konání branné povinnosti povolán zdejší učitel Josef Doležel. Nastal opět problém se zajištěním vyučování pro všechny ročníky. C. k. okresní rada zajistila místní škole učitelku na výpomoc.⁵⁸

Z oblastí zatížených válkou byli do Štěpánova příslušnými úřady umístěni uprchlíci. Jednalo se o 250 osob z Haliče. Byli ubytováni po skupinách ve volných bytech a hostinských sálech. Požívali státní podporu, ženy a děvčata chodily na práci do tabákové výroby

---

⁵⁵ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 141–144

⁵⁶ Tamtéž, s. 143–145

⁵⁷ Tamtéž, s. 150

⁵⁸ Tamtéž, s. 151

do Šternberka.

Třetí válečný rok navštěvovalo obecnou školu 359 žáků a školu měšťanskou 124 žáků. I přes to, že česká škola vycházela vstříc polským uprchlíkům, ti své děti do školy neposílali. V předchozím školním roce navštěvovalo školu 14 polských dětí, tento rok již jen jedno.⁵⁹

Pokračující válka měla za následek nedostatek surovin. Kvůli všeobecnému nedostatku uhlí v celé říši nebyla škola zaopatřena potřebným množstvím topiva. Z toho důvodu bylo 8. listopadu zavedeno úsporné vyučování. Vytápěny byly pouze dvě učebny, v nichž se střídavě vyučovaly všechny třídy. Jelikož došlo k úplnému vyčerpání topiva, byla škola nucena dne 4. prosince 1917 pozastavit vyučování úplně. Místní školní rada se snažila topivo získat, avšak kvůli válečným poměrům byla neúspěšná. Vyučování bylo proto obnoveno až s příchodem prvních jarních dní, a to 20. března. V čas nuceného volna se odbývalo v 1. třídě divadlo, tímto způsobem se žáci aspoň občas scházeli a učitelstvo na ně působilo vybranými hrami. Na základě výnosu c. k. zemské školní rady ze dne 10. června bylo zameškané vyučování nahrazováno. Každý den byla výuka o hodinu delší, ve středu, feriální den, se vyučovalo dopoledne a školní rok byl prodloužen až do konce července.⁶⁰

Další nedostatečnou surovinou se stalo svítivo. Z toho důvodu uzavřela obec Štěpánov smlouvu s městem Šternberkem o zavedení elektrického osvětlení. V březnu 1918 bylo elektrické osvětlení zavedeno do bytu správce školy, a to do tří pokojů, kuchyně a chodby. Jednalo se o 5 vypínačů. Dále byla elektrickým osvětlením opatřena jedna učebna.⁶¹

Válečná léta znamenala již výše zmíněný nedostatek surovin, ale také nedostatek veškerých potřeb, který se promítl v jejich ceně. Pro představu uvádím pár příkladů cen školních potřeb: sešit na psaní stál 20 haléřů (dříve 4 haléře), břidlicová tabulka stála až 1 korunu a 60 haléřů (dříve 10 haléřů) a tužka stála 40 haléřů (dříve 6 haléřů).

Na jaře bylo v naší obci umístěno 23 chudých dětí z Prahy. Těmto dětem se říkalo „Národní hosté“, byly umísťovány do rodin, které se o ně staraly jako o vlastní. Tuto akci zorganizoval výbor „České srdce“. Všechny děti navštěvovaly českou školu.

Poslední válečný školní rok byl započat mší, do školy obecné bylo zapsáno 397 dětí a do školy měšťanské 122 dětí.⁶²

Dne 28. října 1918 prohlásil národní výbor v Praze nezávislost Čechů a Slováků a ujal se vlády nad Československým státem. Po další dva dny se v naší obci konaly oslavy, pěly se

---

⁵⁹ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 153–155

⁶⁰ Tamtéž, s. 155–156

⁶¹ Tamtéž, s. 156

⁶² Tamtéž, s. 157–159

vlastenecké písně a provolávala se sláva Československému státu a osobnostem, které se podílely na jeho vzniku. Školní mládež se zúčastnila slavnostní mše konající se na prostranství před měšťanskou školou. Zdejší kaplan promluvil o významu Československého státu, jeho proslov na místní obyvatelstvo velmi zapůsobil. Následoval oslavný průvod.⁶³

Po prohlášení Československé republiky vystoupily hromadně české děti ze školy německé. Jednalo se celkem o 43 dětí, počet žáků v obecné škole se tak navýšil na 440. Z toho důvodu byla podána žádost o zřízení poboček při třídách 1., 2., 4.A a 4.B. Pobočky při 1. a 2. třídě byly otevřeny již od 1. února 1919, pobočky při 4. třídách byly otevřeny na počátku března.

Žáci obecné školy nacvičili hru s názvem „České srdce“, kterou zahráli 2. března. Hra zaznamenala u diváků takový úspěch, že ji žáci museli zopakovat. Hra byla navíc úspěšná i po finanční stránce, výtěžek ze hry a následné sbírky (500 korun), byl zaslán spolku „České srdce ve Slezsku na Pol. Ostravě“.

Během tohoto školního roku se téměř všechny děti, zasláné do Štěpánova v rámci projektu „České srdce“, navrátily ke svým rodinám. Některé v době prázdnin opět přijely, tentokrát navštívit své hostitele.⁶⁴

Dne 21. července 1919 byla ve Štěpánově přičiněním okresního Sirotčího spolku zřízena dětská kuchyně. Střídavě se vařilo kakao a polévky pro 150 dětí, které trpěly podvýživou. Dohled nad kuchyní vykonával komitét zvolený s místních žen. Činnost kuchyně byla ukončena 20. srpna 1920.⁶⁵

2.6 Obecná škola a měšťanská škola ve svobodném státě 1918–1938

Dne 16. září 1919 začal školní rok poprvé ve svobodném státě. Dětem byl zdůrazněn význam osvobození našeho národa a povinnost postarat se o budoucnost sirotků a dětí postižených válkou. Za tímto účelem i nadále pokračovaly peněžité sbírky.

Na počátku školního roku 1919/1920 byl správce školy Fr. Loutocký nucen odejít ze zdravotních důvodů na dovolenou, a později k 1. září 1923 na odpočinek. Na jeho místo byl ustanoven Josef Doležel.⁶⁶

---

⁶³ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 160

⁶⁴ Tamtéž, s. 162–163

⁶⁵ Tamtéž, s. 163, 167

⁶⁶ Tamtéž, s. 164, 198

Zdejší školu navštěvovaly děti ze Štěpánova a Březců. K 1. listopadu 1920 se součástí štěpánovského školního obvodu stala také obec Krnov, která byla do té doby přiškolená k obci Hnojice. Kvůli vysokému počtu dětí byly na škole zřizovány prozatímní pobočky. Později, když byla německá škola zredukována na jednotřídní, využívala česká obecná škola její místnosti pro svoji potřebu. Další organizační změna nastala 15. září 1921, kdy byla štěpánovská škola vyškolená z olomouckého okresu a přiškolená k okresu šumperskému, kde byl nově zřízen okresní školní výbor. Zajisté pozitivní událostí bylo v roce 1922 ustanovení odborného učitele měšťanské školy Jana Zlámala okresním inspektorem pro tento nový okres.⁶⁷

V roce 1922 byl přijat tzv. Malý školský zákon, který upravoval české školství po stránce vnější i vnitřní. Zákon zavedl osmiletou docházku po celé republice, pro mládež ve věku 14 – 16 let se zřizovaly pokračovací školy nebo kurzy. Byla uznána rovnost učitelů a učitelek. Do školních osnov byly zavedeny nové povinné předměty, a to občanská nauka a výchova a dívčí tělocvik. Naopak náboženství se stalo předmětem nepovinným. Dívčí tělocvik byl zaveden ihned, avšak učitele občanské nauky a výchovy bylo potřeba nejdříve vyškolit. A právě ve zdejší měšťanské škole se pořádal didaktický kurz občanské výchovy pro učitelstvo ze šternberského okresu.⁶⁸

V kronice školy nalezneme i zápisy týkající se historických událostí. Nešťastným dnem se stal 5. leden 1923, kdy byl spáchán atentát na ministra financí Dr. Aloise Rašína, který svým zraněním podlehl 18. února. Na škole byla vykonána smuteční oslava a vyvěšen černý prapor. Při radostnější příležitosti se škola sešla 7. března, kdy se každoročně slavily narozeniny pana prezidenta T. G. Masaryka.⁶⁹

Následky války byly stále patrné. Z toho důvodu byli žáci v průběhu let obdarováni peněžními dary, oděvy, obuví a učebními pomůckami, knihami nebo například surovinami na vaření. Jedním z častých dárců školy byl místní rodák Jan Zlámal.

Výuka žáků bývala během školního roku doplňována o kinematografické představení s výchovným obsahem. V roce 1922 měla představení na starost místní Jednota čsl. legionářů, avšak pro neúspěch se jich již o rok později ujal odbor Národní jednoty. Promítáno bylo jednou do měsíce a to vždy v neděli odpoledne. Žáci dále pod dohledem svých učitelů nacvičovali žakovská divadla, jejichž výtěžek byl používán na doplňování kabinetů a knihovny. Dalším způsobem jak vzdělávat a vychovávat žáky, byla jejich účast na různých

⁶⁷ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 169, 172, 180

⁶⁸ Tamtéž, s. 174, 187

⁶⁹ Tamtéž, s. 186, 189

přednáškách a výstavách. Žáci se například účastnili „Abstinentské výstavy“ a přednášky o „Boji proti tuberkulóze“.⁷⁰

Štěpánovští se však nezaměřovali pouze na vzdělávání žáků. Ve dnech 25. a 26. ledna 1923 pořádal český okresní hospodářský spolek z Hnojic v sále u Vyhánků ve Štěpánově hospodářský kurz, kterého se i dle možností rozvrhu zúčastnili i zdejší učitelé. Dále byl v roce 1925 ve Štěpánově zorganizován zavařovací kurz, který se konal v prázdném bytě správce školy.⁷¹

Dne 1. listopadu 1925 bylo zahájeno vyučování na nově zřízené dvojtřídní lidové hospodářské škole, která byla umístěna v budově měšťanské školy. Správkyňi školy byla ustanovena učitelka Anna Dočkalová.⁷²

K 1. únoru 1925 došlo ke spojení školy obecné a měšťanské pod společnou správu. Správcem se stal ředitel měšťanské školy Josef Holešovský. Návrhy učitelů obecné školy na rozpojení školy v pozdějších letech zůstávaly nevyslyšeny. V roce 1928 se ředitelem sloučených škol stal Jan Zlámal, který pro nemoc rezignoval na místo okresního inspektora.⁷³

Počátkem školního roku 1925/1926 začalo na škole vyučování nepovinnému německému jazyku. Němčině se vyučovalo od 3. školního roku, celkem tedy ve 4 skupinách, jejichž počet postupem času narůstal podle počtu poboček.⁷⁴

Ve školním roce 1928/1929 měla obecná škola 5 postupných tříd a 4 pobočky, celkem tedy 9 tříd. Třídy 1.B a 2.B, tvořené dětmi z hutí, byly umístěny v německé škole. Školu v té době navštěvovalo celkem 342 žáků, v následujícím školním roce 366 žáků.

Na podzim roku 1928 byla bývalá kancelář upravena na školní kuchyni, kterou využívala jak občanská škola, tak i lidová škola hospodářská.⁷⁵

Zdejší místní školní rada a učitelé museli čelit pokusům o přemístění okresní učitelské knihovny do Šumperka. Zřejmě z toho důvodu zahájili akci na zřízení samostatného okresního úřadu ve Šternberku nebo zpětné připojení do okresního obvodu olomouckého. Toho se dočkali až v roce 1939 po vpádu německých vojsk na naše území, kdy byl zrušen šumperský okres a štěpánovská škola se stala opět součástí okresu olomouckého.⁷⁶

V roce 1930 se obec Benátky pod záminkou špatné cesty vedoucí do Moravské Huzové,

---

⁷⁰ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 183, 201, 205–207

⁷¹ Tamtéž, s. 188, 223

⁷² SOkA Olomouc, *Lidová zemědělská škola ve Štěpánově*, 1925–1932, s. 1–2

⁷³ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 217–218, 238, 243

⁷⁴ Tamtéž, s. 222

⁷⁵ Tamtéž, s. 343–344, 348

⁷⁶ Tamtéž, s. 247, 296

kam zdejší žáci docházeli do školy, snažila o přiškolení ke Štěpánovu. Benátským žákům bylo dovoleno navštěvovat školu do té doby, než bude nová silnice postavena. Počet žáků se tak navýšil na 390. Po dokončení silnice v roce 1933 zůstalo pár dětí bydlet u příbuzných ve Štěpánově, aby mohly i nadále navštěvovat zdejší školu.⁷⁷

Ve školním roce 1930/1931 byla ve škole zorganizována mléčná akce. Obdarováno bylo celkem 110 dětí po 13-15 čtvrtlitrech mléka. Tato akce přispívala ke zlepšení zdravotního stavu žáků a z toho důvodu byla opakována i v následujících letech.⁷⁸

Co se týče rozvoje školy po technické stránce, potýkala se škola s nemalými problémy. Hřiště, které dosud škola využívala, se nacházelo daleko. Z toho důvodu Josef Kučera prosazoval za místní školní radu vybudování hřiště ze zahrady obecné školy, avšak ředitel Zlámal se postavil proti tomuto návrhu. Otázka hřiště byla vyřešena až v roce 1936, kdy si škola pronajala hřiště na dolním konci od sportovního klubu za 100 K a hřiště orelské za 200 K.⁷⁹

Dalším problémem byl nedostatek tříd jak v měšťanské tak obecné škole. Dne 11. dubna 1932 se konala ohledací komise ohledně eventuální přístavby. Za účelem přístavby zakoupila místní školní rada sousední pozemek německé školy, tím ale přípravy na přístavbu skončily. Znovu se o ní začalo jednat až v roce 1934, kdy byl schválen rozpočet, ale obecní úřad včas nezajistil úvěr, spoléhajíc na radikální snížení počtu žáků. K 1. červnu 1936 byla zrušena mateřská škola a do jejích prostor byla přemístěna škola německá. České školy tak získaly všechny učebny v německé škole, obec tak měla konečný důvod proč neuskutečnit plánovanou přístavbu.⁸⁰

„Dne 21. května 1938 byl kritickým dnem pro naše mezinárodní postavení. Neklid počal 1938, dne 10. března anektováno bylo Rakousko a od té doby jsme terčem říšskoněm. propagandy. Připravujeme se na nejhorší. Činíme, co jen možno, neboť: Svobody kdo hoděn, svoboda zná vážit každou! (Kolár)“⁸¹

Výše uvedený úryvek z kroniky je dokladem o změně politické situace v naší zemi.

---

⁷⁷ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 252, 268

⁷⁸ Tamtéž, s. 255

⁷⁹ Tamtéž, s. 255, 283

⁸⁰ Tamtéž, s. 266, 278, 286

⁸¹ Tamtéž, s. 291

2.7 Obecná škola 1938–1945

Na počátku školního rok 1938/1939 zůstala škola beze změn, organizačně byla rozdělena do 5 tříd a 5 poboček, z nichž 3 pobočky byly umístěny v hutní škole. Počet učitelů byl nedostatečný, bylo jich pouze 8. Školu navštěvovalo 323 žáků, avšak během školního roku nastaly organizační změny a přesuny v počtu žáků, jelikož docházelo k nuceným přesunům obyvatel ze zabraného pohraničí a českých obyvatel ze Slovenska a z Podkarpatské Rusi v důsledku válečného stavu.⁸²

Dne 15. března 1939 vstoupila na naše území německá vojska. Následujícího dne byla česká veřejnost seznámena s Výnosem o zřízení Protektorátu Čechy a Morava, který měl zaručovat českému národu autonomní a svébytný vývoj, realita byla ovšem poněkud jiná. Tato situace se samozřejmě odrazila i v českém školství.⁸³

Na základě stížností správce německé školy bylo rozhodnuto o vrácení německé školy do hutní budovy, čímž přišla obecná škola nejprve o jednu místnost a v následujícím školním roce i o zbylé dvě místnosti. Kvůli nedostatku učeben musela být elementárka vyučována pouze odpoledne. Navíc došlo k odchodu celkem 15 žáků, převážně ze smíšených manželství, do německé školy.⁸⁴

Krátce po okupaci začali nacisté školám diktovat, jak žáky vzdělávat a vychovávat. Vyučovací předměty musely vykazovat loajálnost k Německé říši a k Vůdci a říšskému kancléři Adolfu Hitlerovi, především se jednalo o obsah předmětů dějepis, zeměpis, vlastivěda a česká literatura. Dále musely být ze škol odstraněny „závadné“ obrazy, které odporovaly tehdejšímu státoprávnímu poměru. Toto nařízení se týkalo i všech obrazů a znaků, které připomínaly Československou republiku a její politické představitele.⁸⁵ Revizi byly podrobeny všechny školní učebnice, které byly přizpůsobovány novým státoprávnímu poměru zaškrtnutím nechtěného obsahu či vytrháváním listů. Revizi rovněž podlely učitelské a žákovské knihovny, z nichž byly nevhodné knihy vylučovány.⁸⁶

Do štěpánovské školy přicházely a odcházely děti uprchlíků ze Slovenska a Podkarpatské Rusi. Dokonce byli ve škole ustanoveni 3 nadbyteční učitelé z obsazeného pohraničí.⁸⁷

Na závěr školního roku 1939/1940 nebyla na poslední chvíli povolena dlouho

⁸² SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 293

⁸³ KUKLÍK, Jan, GEBHART, Jan. *Dramatické i všední dny protektorátu*. Praha: Themis, 1996, s. 7, 9

⁸⁴ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 298

⁸⁵ DOLEŽAL, J. *Česká kultura za protektorátu*. Praha: Národní filmový archiv, 1996, s. 43–45

⁸⁶ DOLEŽAL, J.: c.d., s. 66

⁸⁷ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 293, 303

připravovaná školní akademie k oslavě Svátku matek. Školní rok byl zakončen standardním způsobem, avšak tentokrát bez zpěvu národní hymny „Kde domov můj“.⁸⁸

K 1. srpnu 1939 opustil Jan Zlámal ze zdravotních důvodů místo ředitele a na jeho místo byl jmenován Bohumil Přidal.⁸⁹

Dosavadní kronika byla na konci školního roku 1939/1940 z úředního rozkazu ukončena, zapečetěna a uložena v archivu. Nově založená kronika obsahovala takové zápisy, které podávaly pouze základní informace o dění na škole a hlavně pisatel neuváděl žádné údaje, které by byly v rozporu s tehdejší politikou režimem.⁹⁰

Po ukončení 2. světové války byla původní kronika chronologicky zpětně dopsána pravdivými událostmi a postřehy pisatele.

Výnosem č. 873/4 z 18. dubna 1940 byl vydán zákaz užívat dosavadní učebnice. Vyučování tak bylo ztíženo. Jelikož se místní učitelé drželi hesla „ve čtení je vědění“, snažili se v obchodech shánět aspoň pohádky. Žáci 4. tříd povinně odebírali časopis Mladý svět, v němž se však vyskytovaly nacisticky zbarvené články, z toho důvodu se učitelé snažili, aby jej žáci četli co nejméně.⁹¹

Ve školním roce 1941/1942 došlo k reorganizaci školy. K 1. prosinci byly zrušeny všechny pobočky, jelikož podle nového nařízení měly méně než 60 žáků. Toto ustanovení samozřejmě neplatilo pro školu německou, u níž zůstal nejvyšší počet žáků ve třídě 45.⁹²

Každý školní rok probíhaly revize žákovských a učitelských knihoven. V roce 1942 bylo ze štěpánovské knihovny vyřazeno 487 knih, z toho 209 byly učebnice a 208 knihy ze žákovské knihovny. Dále bylo vyřazeno celkem 35 map.⁹³ V předchozím školním roce se učitelům podařilo řadu knih zachránit.

K nejvíce preferovaným předmětům za protektorátu patřil německý jazyk. Ve školním roce 1940/1941 bylo zavedeno povinné vyučování němčiny již od 1. třídy.⁹⁴ V první a druhé třídě jí byly vyměřeny čtyři hodiny týdně a ve třetí až páté třídě sedm hodin týdně. Na měšťanské škole zabírala výuka ve školním roce 1940/1941 pět hodin týdně a od roku 1942 sedm hodin týdně. Čeština zůstala omezena na čtyři vyučovací hodiny.⁹⁵

Němčinu museli ovládat i učitelé. Od roku 1940 se na školách úřadovalo dvojjazyčně

⁸⁸ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 301

⁸⁹ Tamtéž, s. 300

⁹⁰ SOkA Olomouc, *Národní škola Štěpánov, Kronika*, 1940–1945, s. 1

⁹¹ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 305, 306

⁹² Tamtéž, s. 307–308

⁹³ Tamtéž, s. 310

⁹⁴ Tamtéž, s. 305–306

⁹⁵ DOLEŽAL, J.: c.d., s. 69

a později byla školní agenda vedena pouze v němčině. Učitelé se povinně účastnili kurzů němčiny. V případě štěpánovských učitelů se tyto kurzy měnily v politické debaty, při nichž si učitelé sdělovali zajímavosti ze zakázaného rozhlasu a studovali fronty na mapách. Aby učitelé dokázali znalost němčiny, museli před komisí vykonat ústní zkoušku. Učitelé, kteří zkoušku nevykonali, byli vyloučeni z platového postupu a povyšování. V roce 1944 se ve Štěpánově nacházela řada učitelů, kteří se na protest německy nenaučili, jelikož však moc Němců ochabovala, ve zkoušce obstáli.⁹⁶

Stejně tak bojkotovali učitelé a žáci po celou dobu války sběr kovů a dalších surovin. O výsledcích sběru byly vydávány okresní oběžníky. Štěpánovská škola se nacházela téměř vždy na posledním místě, kvůli čemuž jí byly udělovány písemné důtky a výhrůžky.⁹⁷

Na počátku roku 1943/1944 došlo ke změně klasifikace. Pětistupňové známkování bylo změněno na šestistupňové. Pětka i nadále znamenala nedostatečnou, avšak s předpokladem, že u žáka dojde k brzké nápravě. Šestka bývala používána u žáků zcela nevyhovujících. Později byly klasifikační změny rozšířeny o nařízení, která ustanovovala kolik jakých známek může být ve třídě uděleno a tímto způsobem byl ztížen prospěch s vyznamenáním.⁹⁸

V roce 1945 byli v místní škole postupně ubytováni němečtí vojáci a důstojníci, pracovní oddíl Maďarů a zákopníci z Čech. Tímto ubytováním a hlavně nemístným chováním ubytovaných škola velmi trpěla. Škody vzniklé na zařízení i budovách byly komisí odhadnuty na 17 000 korun.⁹⁹ Když později v blízkosti školy vybuchl granát a vysklil téměř všechna okna, byly škody na majetku navýšeny o dalších 11 000 korun.¹⁰⁰

České školství muselo během okupace čelit všestrannému náporu nacistického totalitního režimu, jenž dramaticky ovlivnil školní organizaci a hlavně vyučovací proces. Změna osnov, preferování němčiny na úkor ostatních předmětů, vyřazení učebnic a následné zavedení nedokonalých textů, krácení vyučovacích hodin „uhelnými“ prázdninami, to vše snižovalo rozsah znalostí a rozhled žáků. Vše možnými způsoby byl u žáků oslabován pocit příslušnosti k vlastnímu národu.¹⁰¹

---

⁹⁶ DOLEŽAL, J.: c.d., s. 70, SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 309

⁹⁷ Tamtéž, s. 312

⁹⁸ DOLEŽAL, J.: c.d., s. 52

⁹⁹ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 314

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 315

¹⁰¹ DOLEŽAL, J.: c.d., s. 80

2.8 Německá škola 1857–1945

V roce 1842 Johann Klein, příslušník známé podnikatelské rodiny z Loučné nad Desnou zabývající se především budováním železničních tratí v Rakousku-Uhersku, založil ve Štěpánově železářny, které velkou měrou přispěly k rozvoji obce. S budováním železáren souvisel příliv dělníků, úředníků a ostatních zaměstnanců německé národnosti. V blízkosti železáren brzy vyrostla nová čtvrť, jejíž název byl odvozen od továrny – „Na hutích“. V rámci budování nových obydlí byly stavěny i objekty, které sloužily místnímu německému obyvatelstvu, a jedním z nich byla i soukromá německá obecná škola.¹⁰² Založena byla roku 1857 s přispěním tehdejšího ředitele železáren Filippa Tobiáše.

Při otevření měla škola jednu třídu s 81 žáky, o rok později byla rozšířena na trojtřídní se 185 žáky. O deset let později ji navštěvovalo 202 žáků.¹⁰³

17. února 1858 byla sepsána smlouva, v níž se majitelé železáren zavázali k samostatnému udržování hutní školy. I přes tento fakt v roce 1884 dosáhli majitelé železáren, přes odpor obecního zastupitelstva, přeměny dosavadní soukromé školy na německou veřejnou školu.¹⁰⁴ Počátkem školního roku 1888-1889 bylo výnosem ze dne 3. července 1888 vys. zem. šk. radou nařízeno otevření dvoutřídní německé školy. Na návrh m. šk. rady byl nadučitelem jmenován Josef Brachtl a podučitelem Nikodem Kleibl. Oba učitelé mluvili českým jazykem.¹⁰⁵

Z důvodu nedostatečných učebních kapacit a práva veřejnosti německé školy byla obec povinna postarat se o vybudování řádné školní budovy. Stavba nového objektu školní budovy započala roku 1890, ke slavnostnímu otevření došlo 6. září 1891.¹⁰⁶ Zřízení nové budovy přišlo obec na 13 500 zlatých a po celou dobu jejího trvání byl její provoz hrazen z prostředků obce.¹⁰⁷

Na základě žádosti bylo 17. prosince 1892 rozhodnuto o rozšíření školy o 3. třídu. Na rozdíl od obecné školy, jejíž 5. třída byla otevřena až za 6 měsíců, byla 3. třída německé školy otevřena ihned a navíc obdržela industriální učitelku. Česká škola se bez ní musela obejít.¹⁰⁸

---

¹⁰² KRAVÁČEK, F: *Z historie štěpánovských železáren*. In: HALLA, A. – KRAVÁČEK, F: *Paměti a svědectví odborářů Olomoucka*. Olomouc, 1983, s. 57–58

¹⁰³ SOkA Olomouc, *Kronika německé obecné školy ve Štěpánově, 1846–1941*

¹⁰⁴ ZLÁMAL, J.: c.d., s. 152

¹⁰⁵ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 37

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 50

¹⁰⁷ KOUDELA, M., KRÁČMAR, J.:c.d., s. 60

¹⁰⁸ SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 62

V roce 1907 místní Němci získali souhlas k ustanovení samostatné školní rady. Dalším krokem, který místní Němci zamýšleli, bylo pravděpodobně vybudování německé měšťanské školy. A to i přes fakt, že se německá škola potýkala s úbytkem žáků. V roce 1907 ji navštěvovalo jen 157 dětí. V té době již zahájila česká školní rada intenzivní přípravy na zřízení české měšťanské školy.¹⁰⁹

Na počátku posledního válečného roku 1918/1919 navštěvovalo německou školu 108 žáků, po vyhlášení samostatné republiky však začaly české děti hromadně nastupovat do české obecné školy. Ve školním roce 1919/1920 nastoupilo do německé školy už jen 66 dětí, z toho důvodu byla škola o rok později zredukována na dvoutřídní. Ve školním roce 1923/1924 navštěvovalo školu pouze 38 žáků, proto se z ní stala jednotřídka.¹¹⁰

V meziválečném období se počet žáků na německé škole stále snižoval, v roce 1933 ji navštěvovalo 22 žáků a v roce 1937 dokonce jen 11 žáků.¹¹¹ Když byla v roce 1937 zrušena mateřská škola sídlící v budově čp. 237, byla německá jednotřídní škola přestěhována do jejích prostor a prostory německé školy byly využívány českou obecnou školou, která se neustále potýkala s nedostatkem učeben. Ale již 22. května 1939 byla německá škola přestěhována zpět a na rozdíl od české školy v ní probíhalo vyučování i ráno, nejen odpoledne.¹¹² Po skončení 2. světové války bylo z celkového počtu 35 žáků do české školy přijato 21 žáků, německá škola zanikla.¹¹³ (Viz příloha 8)

2.9 Obecná škola v letech 1945-1953

Dne 8. května byl Štěpánov osvobozen Rudou armádou, vyučovalo se tedy opět ve svobodné zemi. Výnosem zemské školní rady v Brně bylo schváleno rozdělení obecné a měšťanské školy. Školy tak byly odděleny po 20 letech společné správy. Správcem obecné školy byl ustanoven učitel Josef Schneider.¹¹⁴

Nový školní rok byl zahájen 3. září 1945. Po organizační stránce byla škola rozdělena do 6 tříd se 3 pobočkami, celkem nastoupilo do školy 241 žáků.

Dne 14. září oslavili žáci v sále sokolovny výročí úmrtí T. G. Masaryka. Další oslavy se

---

¹⁰⁹ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 107, 109

¹¹⁰ Tamtéž, s. 159, 162, 164, 197

¹¹¹ SOKA Olomouc, *Kronika německé obecné školy ve Štěpánově, 1846–1941*

¹¹² SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 266, 286, 298

¹¹³ Tamtéž, s. 316

¹¹⁴ Tamtéž, s. 314–315

konaly 27. října u příležitosti vzniku samostatného státu.¹¹⁵

Dne 13. ledna 1946 vzniklo Rodičovské sdružení. Jeho činnost spočívala především v rozdělování textilií z mezinárodní a rozvojové pomoci akce UNRRA, dále sdružení pořádalo nadílky pro děti, přispívalo na školní zájezdy a organizovalo peněžité sbírky po vsi na vybavení obecné školy.¹¹⁶

Dne 4. května 1946 proběhla oslava výročí osvobození republiky. 12. května 1946 se ve Štěpánově konaly volby, při nichž komunisté obdrželi 635 hlasů, sociální demokraté 471 hlasů, národní socialisté 286 hlasů a lidová strana 269 hlasů.¹¹⁷

Ve školním roce 1946/1947 bylo na škole otevřeno 5 tříd se 4 pobočkami. Počet tříd se v následujících letech ustálil, počet poboček se lišil dle počtu žáků. Ve škole se opět počalo vyučovat náboženství římskokatolické, pravoslavné a československé jako nepovinný předmět. Došlo k několika změnám týkajících se počtu hodin předmětů, hlavní změnou však bylo zkrácení vyučovací jednotky na 45 minut.¹¹⁸

Dne 20. února 1948 dochází k převratné události v historii našeho státu, která se výrazně dotkla i školství. 12 ministrů nekomunistických stran ze stávající vlády podalo demisi, kterou pod nátlakem prezident Edvard Beneš přijal a následně se 7. června vzdal svého úřadu. Novým prezidentem byl zvolen dosavadní předseda vlády Klement Gottwald dne 14. června.¹¹⁹

Od 1. září 1948 vstoupil v platnost nový školský zákon, kterým se do vyučování zavedly četné novinky. Na škole vznikají doučovací skupiny a zájmové kroužky. Obecná škola byla přejmenována na národní a škola měšťanská se stala školou střední. Škola má být lidově demokratická, politická a má vzdělávat v duchu pokrokových tradic a ideálů humanity.¹²⁰ Vliv politiky je tedy stále více patrný jak na životě ve škole, tak i mimo ni.

Od 1. března 1951 bylo ve škole zavedeno částečné stravování. 2x týdně byly žákům podávány přesnídávky, které se skládaly z čaje, kakaa nebo mléka s rohlíkem. V následujícím školním roce se tyto přesnídávky podávaly již 5x týdně. Na náklady přispíval ONV v Olomouci, místní národní výbor a část hradili samotní žáci. V bývalém hostinci pana Vyhánka byly zřízeny školní kuchyně, která za poplatek poskytovala stravu žákům

---

¹¹⁵ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953*, s. 318–319

¹¹⁶ Tamtéž, s. 320, 338

¹¹⁷ Tamtéž, s. 321

¹¹⁸ Tamtéž, s. 324–325

¹¹⁹ Tamtéž, s. 331–332

¹²⁰ Tamtéž, s. 333

zaměstnaných matek.¹²¹

Dne 24. dubna 1953 byl přijat nový školský zákon, na jehož základě došlo k opětovnému sloučení národní školy se školou střední.

2.10 Střední osmiletá škola 1953–1960

První školní rok střední osmileté školy byl zahájen 1. září 1953. Docházka byla zkrácena na 8 let.¹²² Na škole působila řada zájmových kroužků, které vyvíjely úspěšnou činnost. Velmi oblíbenou byla pionýrská organizace, v níž se ve školním roce 1957/1958 sdružovalo 82% žáků, celkem navštěvovalo školu 477 žáků. Žákům, kteří opouštěli školu, byla věnována speciální péče. Hlavní důraz byl kladen na odchod žáků do zemědělství a stavebnictví.¹²³

V letech 1956–1957 byla prováděna přístavba budovy bývalé měšťanské školy spojená s celkovou rekonstrukcí. Budova byla nově omítnuta, na prázdné ploše fasády vytvořil architekt Vojtěch Kamarád sgrafito.¹²⁴ Rekonstrukce školy probíhala i v následujících letech. Bylo zde vybudováno nové sociální zařízení, nainstalováno ústřední topení, na dvoře umístěny stojany na kola a zveleběno okolí školy. Interiér školy je vybaven novým nábytkem a prvky, které přispívají k lepšímu estetickému vzhledu.¹²⁵

2.11 Základní devítiletá škola 1960–2010

V červenci 1960 byla přijata nová socialistická ústava, Československo dostalo nový oficiální název, a to Česko-slovenská socialistická republika.

Dle usnesení vlády dostávají žáci veškeré učebnice, sešity a školní pomůcky zdarma. Od 1. září 1960 byla osmiletá střední škola změněna na základní školu devítiletou. Prozatím je zřízena pouze jedna devátá třída, další přibývá již v následujícím školním roce.¹²⁶

Z důvodu narůstajícího počtu žáků na škole, kterou ve školním roce 1961/1962 navštěvovalo 540 žáků, bylo zavedeno směnové vyučování. Tento problém byl v listopadu

---

¹²¹ SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově*, 1886–1953, s. 347, 350

¹²² Tamtéž, s. 356

¹²³ *Kronika základní školy ve Štěpánově*, 1957–1988, s. 5–7

¹²⁴ KOUDELA, M., KRÁČMAR, J.: c.d., s. 50

¹²⁵ *Kronika základní školy ve Štěpánově*, 1957–1988, s. 24

¹²⁶ Tamtéž, s. 37, 41, 52

vyřešen sloučením se školou v Liboši, čímž získala štěpánovská škola prostor pro dvě třídy.¹²⁷

V roce 1965 bylo ve škole zavedeno tzv. diferencované vyučování v 8. a 9. třídách v matematice. Důraz byl kladen na přiměřené nároky, mimořádná pozornost byla věnována jak žákům talentovaným, tak i žákům slabším. Na prvním stupni začalo polo odborné vyučování v ruském jazyce a ve výtvarném a pracovním vyučování.¹²⁸

Jelikož dosavadní stravovna umístěná na Hutích nevyhovovala jak z důvodu hygienických tak i kapacitních, byla na začátku školního roku 1966/1967 zahájena stavba nové stravovny na školním dvoře. Stravovna, vybavená moderní kuchyní a krásně zařízenou jídelnou s vysokou kapacitou, byla uvedena do provozu na počátku následujícího školního roku.¹²⁹

V červenci 1968 byla zahájena generální oprava severní části bývalé měšťanské školy, při níž došlo k výměně oken a instalaci ústředního topení. Z důvodu těchto oprav se muselo ve třídách na 1. stupni vyučovat na dvě směny.¹³⁰

Zápisy ve školní kronice doposud vždy uváděly pravdivé údaje o dění na našem území a často obsahovaly i názory pisatele. O událostech z roku 1968 a vstupu Sovětských vojsk na naše území není v kronice téměř zmínky. Pisatel pouze zlehka naráží na změnu politických poměrů: „Ztížené podmínky vyvolané politickými událostmi si vyžádaly velké nároky na výchovnou práci učitelů. Projevoval se nezájem o ruský jazyk a dějepis 9. tř. Tyto negativní jevy se však podařilo během školního roku překonat, poněvadž učitelé trvali na požadavcích a vysvětlováním likvidovali nesprávné názory, které si žáci přinášeli z domu. V občanské výchově se celkem nenaráželo na změnu poměrů, poněvadž probíraná témata k tomu nedala příčinu.“¹³¹ Od počátku školního roku 1972/1973 mohli občanskou nauku vyučovat pouze učitelé, kteří byli členy KSČ.¹³²

Politická situace se výrazně promítala do výchovy a vzdělávání žáků, jak ostatně dokládá následující úryvek ze zápisu školního roku 1971/1972. „Ve všech předmětech byla uplatňována výchova k vědeckému světovému názoru, výchova politická, výchova k proletářskému internacionalismu a socialistickému vlastenectví.“¹³³

Školní kronika je vedena velmi pečlivě, každý školní rok je vzorně rozčleněn do několika

---

¹²⁷ *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1957–1988, s. 55*

¹²⁸ *Tamtéž, s. 94*

¹²⁹ *Tamtéž, s. 108*

¹³⁰ *Tamtéž, s. 117, 119*

¹³¹ *Tamtéž, s. 123*

¹³² *Tamtéž, s. 162*

¹³³ *Tamtéž, s. 148*

částí. Začíná popisem slavnostního zahájení, kdy žáci vyslechnou projev ředitele školy a po kulturním programu se odeberou do školy. Následuje popis učitelského sboru, rozdělení třídnictví a mimotřídních funkcí učitelů, týkajících se především správcovství sbírek a zájmových kroužků. Velká část je věnována popisu ideologické výchovy a vzdělání, které bývaly významně ovlivňovány politicko-kulturními výročími. Podrobně je rozepsána činnost Pionýrské organizace, Revolučního odborového hnutí, Svazu československo-sovětského přátelství a Společnosti rodičů a přátel školy. Zvláštní pozornost je věnována vycházejícím žákům. Prioritními obory bylo zemědělství, stavebnictví a hornictví. Dále se zde nacházejí údaje o opravách školních budov a dopodrobna jsou zde popsány události školy.

Obrázek o tom, jaký měla škola vztah k náboženství, si lze udělat s následujícího citátu: “Podle analýzy výsledků výchovné práce v tomto školním roce¹³⁴, se budeme muset pro příště ještě intenzivněji zaměřit na ateistickou propagandu. V letošním roce se sice podařilo snížit procento dětí navštěvujících náboženství o 5,1%, ale naše výchovné působení na žáky musí být intenzivnější hlavně v mimoškolní práci, aby vliv socialistického učitele převažoval nad působením některých rodičů a občanů v obci.“¹³⁵

Ve Štěpánově se vyučovalo ve třech budovách, v hlavní budově sestávající ze tří objektů (stará obecná, nová obecná a měšťanská škola), která celkem pojala třináct tříd, v bývalé německé škole na Hutích se dvěma třídami a v budově v Liboši se dvěma třídami. V letech 1970-1972 probíhala generální oprava budovy na Hutích. O rok později došlo k rekonstrukci budovy staré obecné školy, kde byly adaptovány místnosti pro dílnu a strojovnu, vybudována cvičná kuchyně, další odborné pracovny atd.¹³⁶ V roce 1977 k těmto budovám přibyla čtvrtá budova v Moravské Huzové, ve které se nacházely 2 třídy.¹³⁷

Žáci mohli ze školy vycházet z 8. a 9. tříd. Školským zákonem z roku 1978 byla zavedena desetiletá povinná školní docházka. Žáci ji splnili absolvováním základní školy a dvěma lety studia na některém z typů středních škol.¹³⁸ Ve Štěpánově postupně docházelo ke snižování žáků v 9. třídách, proto byla od roku 1978/1979 otvírána pouze jedna třída a ve školním roce 1981/1982 nebyla otevřena vůbec. Školu ve stejném roce navštěvovalo celkem 519 žáků, kteří byli rozděleni do 18. tříd.¹³⁹

---

¹³⁴ Pozn.: školní rok 1974/975

¹³⁵ *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1957–1988*, s. 189–190

¹³⁶ Tamtéž, s. 140, 150, 167, 179

¹³⁷ Tamtéž, s. 236

¹³⁸ VALIŠKOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol.: *Pedagogika pro učitele*, Praha: Grada, 2007, s. 86

¹³⁹ *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1957–1988*, s. 243, 312

V kronice je uvedeno, že ve školním roce 1982/1983 byla škola umístěna celkem v pěti budovách. Ke čtyřem stávajícím přibyla pátá budova PO SSM. Podle rozpisu tříd se v ní však žádná nenacházela.¹⁴⁰

V listopadu 1983 počala výstavba nové školní budovy v rámci akce „Z“. Velká část prací byla prováděna brigádnicky a zdarma. Na stavbě školy se kromě odborných pracovníků podíleli rodiče, pedagogičtí pracovníci a dokonce i samotní žáci především při vnitřních a vnějších úklidových pracích. Výstavba byla ukončena 30. listopadu 1987, ke slavnostnímu otevření nového pavilonu došlo 31. srpna 1988 za přítomnosti místních politických osobností, učitelů, žáků a občanů.¹⁴¹ Již 15. října 1987 byly třídy z budovy na Hutích, která byla přenechána hudební škole, přestěhovány do hlavní budovy.¹⁴² Ve školním roce 1988/1989 byla škola rozdělena do 16-ti tříd. Třídy 1. až 4. ročníků se nacházely na staré budově, třídy 5. až 8. ročníků byly umístěny v novém pavilonu.¹⁴³

Sametová revoluce, která proběhla 17. listopadu 1989, měla za následek vytvoření demokratického československého státu v plném slova smyslu. Politické změny ovlivnily chod školství, změny se týkaly především obsahu učiva. Velký důraz byl kladen na individuální přístup k žákům. Postupně docházelo k odlučování mládežnických organizací od školství. Žákům byla nabídnuta možnost výuky dalších cizích jazyků, především anglického a německého jazyka.

Škola se rozvíjela i po technické stránce. V roce 1989 byla na 1. stupni vyčleněna místnost pro posilovnu, která byla v následujících letech vybavena posilovacími stroji, na 2. stupeň bylo zakoupeno 12 počítačů pro učebnu informatiky.¹⁴⁴ V roce 1990 byla na 1. stupni zařízena místnost pro výuku hudební výchovy, tzv. hlaholna, na 2. stupni byly vybaveny pracovny pro výuku cizích jazyků.¹⁴⁵ Z důvodu krádeže bylo v roce 1993 nainstalováno poplašné zařízení na 2. stupeň, o rok později i na stupeň 1.¹⁴⁶

Ve školním roce 1990/1991 došlo k rozdělení žáků do praktických tříd, ve kterých byl kladen důraz na prohlubování trivia a zdokonalování praktické činnosti, a do studijních tříd, které byly přípravou k přechodu na střední školy.¹⁴⁷

---

¹⁴⁰ *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1957–1988*, s. 334, 336

¹⁴¹ *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1989–dosud*, s. 1–4

¹⁴² *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1957–1988*, s. 357, 482

¹⁴³ *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1989–dosud*, s. 5–6, 8

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 17–19

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 33

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 74, 87

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 32

V následujícím školním roce byla na škole otevřena 9. třída. Absolvováním 9. třídy ukončilo školní docházku 17 žáků, tříd 8. celkem 60 žáků.¹⁴⁸ Definitivně se 9. třídy vrátily na školu ve školním roce 1996/1997, 5. třídy se staly součástí 1. stupně. Školu navštěvovalo celkem 376 žáků, rozdělených do 19 tříd. 1. – 3. ročníky se vyučovaly dle programu Obecná škola, 4. – 9. ročníky dle programu Základní škola.¹⁴⁹ O dva roky později se žáci 3. – 5. ročníků učili podle programu Obecná škola a žáci 6. – 9. ročníků podle programu Základní škola. Postupně přechází celá škola na program Základní škola.¹⁵⁰ V roce 2001 se již vyučuje ve všech ročnících dle tohoto programu.

Na finanční situaci školy se významně podepsalo jednání tehdejšího starosty Milana Lipského. Po komunálních volbách v listopadu 1998 byla odhalena zpronevěra 26 milionů z obecní pokladny, čímž se obec dostala závažné finanční situace. Škola byla nucena se uskrovnit, což mělo za následek zaostávání modernizace.¹⁵¹

K významné změně došlo k 1. lednu 2002, kdy se škola stala příspěvkovou organizací s právní subjektivitou. Škola tak získala větší pravomoc rozhodovat o svých finančních prostředcích a personálním obsazení. Nešťastným momentem pro její finanční situaci byl krach Union banky v roce 2003, čímž škola přišla o 800 000 korun.¹⁵²

Ve školním roce 2003/2004 byl na škole zřízen žákovský parlament, který se začal scházet jednou měsíčně, kde spolu s panem ředitelem projednával různé připomínky týkající se chodu školy.

Školní rok 2004/2005 byl rokem, kdy začala velká rekonstrukce celého školního areálu. Školní zahrada byla částečně přeměněna na hřiště pro míčové hry, bylo zde vybudováno doskočiště a přístřešek pro letní výuku žáků. Na 1. stupni byly zrekonstruovány nové průchozí šatny s uzamykatelnými skříňkami a otevřen nový hlavní vchod s bezbariérovým přístupem z hlavní ulice. Pávilon 2. stupně byl zmodernizován o výtah pro vozíčkáře. Došlo k demolici nejstarší části školy, na jejímž místě byla postavena nová školní kuchyně s jídelnou a spojovací koridor obou školních budov. Ke slavnostnímu otevření nové jídelny došlo 17. prosince 2007. Prostory bývalé jídelny byly upraveny pro potřeby místní školní družiny.¹⁵³ (Viz příloha 9, 10, 11)

---

¹⁴⁸ *Kronika základní školy ve Štěpánově*, 1989–dosud, s. 47, 51–53

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 115, 120, 123

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 151

¹⁵¹ Tamtéž, s. 150, 168, 197

¹⁵² Tamtéž, s. 211, 265

¹⁵³ Tamtéž, s. 267, 272, 288, 296, 307, 311

K velmi významné změně došlo ve školním roce 2007/2008, kdy škola začala v 1. a 6. třídách vyučovat podle vlastního vzdělávacího programu, který zdejší pedagogové pečlivě připravovali celý předchozí školní rok. Tento program dostal název „Učíme se žít spolu“.¹⁵⁴ Došlo také ke změně ředitele, jímž se stal Karel Vacek. (Viz příloha 12) V následujícím školním roce se pokračovalo v realizaci školního vzdělávacího programu v dalších třídách. Teprve čas ukáže, jaká pozitiva tento program přinese. Ve stejném školním roce byla navíc obnovena tradice vedení Knihy cti z let 1981–1989, do níž se zapisují významné činy a úspěch místních žáků.

---

¹⁵⁴ *Kronika základní školy ve Štěpánově, 1989–dosud*, s. 306

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem autenticky zpracovala historii a vývoj školství v obci Štěpánov. V první kapitole jsem se zaměřila na výčet základních informací o obci a záměrně jsem popsala vznik obce, jelikož se jedná o důležitý moment, od kterého se odvíjí celá historie obce.

Počátky školství vůbec byly zajisté velmi složité. V dávných dobách nebyly základní znalosti trivium lidmi chápány jako důležité, důraz byl kladen na um řemesla a vedení hospodářství. V průběhu staletí však docházelo k mnohým významným změnám. Konkrétně jsem se zaměřila na vývoj školství ve Štěpánově a v hlavní části bakalářské práce jsem popisovala historii zdejší základní školy.

První zmínky o vyučování pocházejí z roku 1681, školství má tedy v obci více jak třísetletou tradici, která přetrvává do dnešní doby. Vyučování probíhalo v prosté chalupě, kde se děti učili základům trivium. Postupem času docházelo k pozitivním změnám, hlavně zásluhou osvětcenských panovníků, kteří si uvědomovali důležitost vzdělání pro rozvoj státu. Ve Štěpánově, stejně jako v mnoha dalších vsích a městech po celé rakousko-uherské říši, došlo k velkému rozvoji školy, přibýlo tříd, zaopatřovaly se vhodné prostory a učební pomůcky. Podařilo se dosáhnout zvýšení počtu dětí navštěvujících školu a celkově se zlepšil přístup a důvěra obyvatel ke škole.

Jelikož se na území obce nacházela početná německá menšina, byla v obci zřízena i německá škola. Na štěpánovské školství a život obce měla významný vliv, v různých historických obdobích byla vyzdvihována na úkor české školy a čeští dělníci pracující v železárnách do ní museli posílat své děti. Její působení bylo ukončeno po 2. světové válce.

Život učitelů nebyl snadný. V dávných dobách měli štěpánovští učitelé kromě učitelství i další povinnosti vztahující se ke kostelu a fáře. Jejich plat závisel na štedrosti místního obyvatelstva. Často se museli stěhovat z místa na místo podle toho, kde bylo zrovna zapotřebí učitelské síly. Trvalo staletí, než došlo ke zvýšení společenské prestiže učitelské profese, která bohužel v dnešní době ve spojení s nízkým finančním ohodnocením klesá.

Obsah výuky se měnil v závislosti na změnách politických, kulturních a národnostních. To je patrné ze zápisů kronik zejména v padesátých letech minulého století. Ve škole se silně prosazovala komunistická výchova, ideologické názory se objevovaly ve všech vyučovacích

hodinách a aktivitách školy. I sami učitelé byli nuceni se politicky a veřejně angažovat v různých organizacích. Velké změny nastaly po roce 1989, ve školách se začal uplatňovat demokratický přístup ve výchově a vzdělání. Důraz je kladen na individualitu žáků a jejich názory. Dochází k integrování žáků s různými postiženími.

V obci existovalo více druhů škol, docházelo k jejich slučování, opětovnému rozdělování, měnil se jejich název a docházelo k jejich rušení. Pro lepší orientaci jsem hlavní část rozdělila do podkapitol podle typů jednotlivých škol a jejich působení v určitém časovém období. Práci jsem doplňovala o události, které jsou úzce spjaté se štěpánovskou školou a které já pokládám za významné. Dále jsem popsala i historické události, které ovlivnily vývoj školy.

K uskutečnění cíle jsem použila řadu pramenů a literatury. Bádala jsem ve školních kronikách, od nejstarší, založené v roce 1886, až po nejnovější z dnešní doby. Kroniky jsou velmi pečlivě sepsány většinou ředitelem školy či některým z učitelů. Jsou v nich zaznamenávány zápisy podávající informace nejen o dění ve škole, ale i v obci a při významných událostech i ve světě. Záznamy se liší způsobem zápisu i množstvím zaznamenaných informací. Zapisovatel, či více zapisovatelů stejného období většinou dodržují jednotnou formu zápisu. Vzhledem k historickému písmu a nepřebornému množství lidských rukopisů bylo bádání ve školních kronikách velmi náročné.

Cílem mé práce bylo přiblížit minulost školy, která přetrvala v méně či více změněné podobě do dnešních dní. Téma historie školství ve Štěpánově není úplně vyčerpáno, neboť by se mohlo prohloubit o působení školy mateřské, lidově zemědělské školy a základní umělecké školy. Dále zajisté existuje ještě mnoho historických událostí významných pro chod školy, které jsem do své práce nezahrnula.

Seznam literatury a pramenů

Prameny:

Kronika základní školy ve Štěpánově, 1957–1988. Kronika uložena v ZŠ Štěpánov.

Kronika základní školy ve Štěpánově, 1989–dosud. Kronika uložena v ZŠ Štěpánov.

SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953.* Inventární číslo: O5-42, 878.

SOkA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1940–1945.* Inventární číslo: O5-42, 878

SOkA Olomouc, *Kronika německé obecné školy ve Štěpánově, 1846–1941.* Inventární číslo: O5-43, 879.

SOkA Olomouc, *Kronika lidové zemědělské školy ve Štěpánově. 1925-1932.* Inventární číslo: O5-84, 930.

Literatura:

DUDÍK, Beda: *Dějiny Moravy. Díl V, Od roku 1197 až do roku 1261.* Praha: F. Tempský, 1878.

DUDÍK, Beda: *Dějiny Moravy. Díl VIII-IX.* Praha: F. Tempský, 1882–1884.

DOLEŽAL, J. *Česká kultura za protektorátu.* Praha: Národní filmový archiv, 1996.

Kniha cti, 2009–dosud. Kniha uložena v ZŠ Štěpánov.

KOUDELA, M., KRÁČMAR, J.: *Paměti obce Štěpánova.* Štěpánov: DANAL 1997.

KRAVÁČEK, F.: *Z historie štěpánovských železáren.* In: HALLA, A. – KRAVÁČEK, F.: *Paměti a svědectví odborářů Olomoucka.* Olomouc, 1983.

LNĚNIČKOVÁ, J.: *České země v době předbřeznovské 1792–1848.* Praha: Libri, 1999.

PŘIKRYL, J.: *Naše „Měšťanská škola“.* In: *Štěpánov sobě.* Pamětní list vydaný u příležitosti odevzdání nové budovy nové měšťanské školy v Dolním Štěpánově svému účelu. Uspořádal Jaroslav Lýsek. Štěpánov: Národní jednota, 1911.

ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české I.* Praha: Matice česká, 1913.

ŠAFRÁNEK, J.: *Školy české II.* Praha: Matice česká, 1918.

VALIŠKOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol.: *Pedagogika pro učitele,* Praha: Grada, 2007

ZLÁMAL, J.: *Štěpánov: kulturně-historické paměti a letopisy hlavně z doby předválečné*.
Štěpánov: Národní jednota, 1928.

Webové stránky:

Demografie. In: Štěpánov,

<http://www.stepanov.cz/index.php?nid=1512&lid=CZ&oid=154846>

Časopis. In: Moje škola, <http://www.mojeskola.cz/SkolaHrou/Php/citat.php>

Štěpánov (okres Olomouc). In: Wikipedie, otevřená encyklopedie,

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Štěpánov_\(okres_Olomouc\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Štěpánov_(okres_Olomouc))

Základní údaje. In: Štěpánov,

<http://www.stepanov.cz/index.php?nid=1512&lid=CZ&oid=158145>

Seznam příloh

Příloha 1 - Pohled na střed obce, Horní ulici a obec Liboš (strana 6).....	42
Příloha 2 - Významná data v historii obce (strana 7).....	43
Příloha 3 - Úvodní strana kroniky národní školy sepsané v roce 1886 (strana 8)	47
Příloha 4 - Plán školní budovy z roku 1786 (strana 8).....	48
Příloha 5 - Česká obecná škola (strana 13).....	49
Příloha 6 - Česká měšťanská škola (strana 17).....	49
Příloha 7 - Pamětní list vydaný u příležitosti předání měšťanské školy (strana 17).....	50
Příloha 8 - Návštěvnost německé školy (strana 29).....	51
Příloha 9 - Školní jídelna v roce 2010 (strana 35)	53
Příloha 10 - Budova 1. stupně v roce 2010 (strana 35).....	54
Příloha 11 - Budova 2. stupně v roce 2010 (strana 35).....	54
Příloha 12 - Nadučitelé, správci škol a ředitelé (strana 36).....	55

Příloha 1 - Pohled na střed obce, Horní ulici a obec Liboš (strana 6)

Fotoarchiv Jaroslava Starošíka

Příloha 2 - Významná data v historii obce (strana 7)

- 1201 První písemná zmínka o obci v donační listině krále Přemysla Otakara I.
- 1273 Založení vsi „Stephansdorf“ – rozšíření obce o horní konec
- 1455 První zmínka o faře
- 1681 První zmínka o štěpánovské škole
- 1771 Zavedeno číslování domů
- 1771 Nejstarší statistika populace – 785 obyvatel
- 1772 Položení základního kamene k farnímu kostelu sv. Vavřince (dobudován v r. 1787)
- 1784 Zrušení kláštera Hradisko – Štěpánov přechází do rukou Náboženského fondu
- 1786 Stavba první školní budovy
- 1788 Obnovení samostatné farnosti ve Štěpánově
- 1826 Štěpánov spolu s dalšími vesnicemi bývalého klášterního panství kupuje hrabě Filip Ludvík ze Saint Genois – poslední pozemková vrchnost Štěpánovských (do r. 1848)
- 1834 První katastrální mapa – 133 domů, 1 126 obyvatel
- 1842 Počátek výstavby železniční trati Olomouc – Praha
- 1842 Založení štěpánovských železáren
- 1850 Štěpánov se stává samosprávnou obcí a je začleněn do správního okresu Šternberk
- 1852 Otevření poštovního úřadu
- pol. 19. století Obec nese název Dolní Štěpánov
- 1856 Založení soukromé německé obecné školy „Na hutích“
60. léta 19. století Postavena budova železniční stanice
- 1864 Vznik nejstaršího českého spolku Beseda (od r. 1883 Občanská beseda)
- 1875 Postaven kostel sv. Barbory
- 1877 Zřízení radnice
- 1879 Umístění četnické stanice ve vsi
80. léta 19. století Vybudována ordinace obvodního lékaře
- 1881 Založení sboru dobrovolných hasičů
- 1885 Založení Českého živnostenského společenstva pro okres Šternberk ve Štěpánově

- 1888 Vznik Čtenářského spolku Jaroslav
- 1889 Spojení do té doby hospodářsky samostatné horní a dolní štěpánovské obce
- 1889 Vybudování první okresní silnice Štěpánov – Šternberk
- 1889 Zavedení elektrického proudu do železáren
- 1890 Stavba nových budovy pro českou a německou školu
- 1896 Založení chovatelských družstev
- 1900 Založení továrny na nábytek
- 1901 Založení Rolnického mlékařského družstva, postavení mlékárny
- 1907 Obec nese název Štěpánov
- 1907 Založení Živnostenské záložny – prvního velkého českého peněžního ústavu na Šternbersku
- 1907 Ustavení samostatné jednoty Sokola
- 1908 Sloučením Občanské besedy a spolu Jaroslav vznikl místní odbor Národní jednoty pro východní Moravu
- 1910 Zřízení hřiště sokolské jednoty
- 1910 Postavena hasičská zbrojnice
- 1911 Postavena budova měšťanské školy zřízené v roce 1910
- 1922 Zregulování toku Oskavy
- 1917 Elektrifikace obce
- 1922 Zprovoznění biografu
- 1923 Žádost o povýšení Štěpánova na město, již nebylo vyhověno
- 1923 Slavnostní odhalení památníku obětem 1. sv. války
- 1923 Vznik katolické organizace Orel
- 1924 Postavena sokolovna
- 1925 Začátek působení lidové školy hospodářské
- 1925 Zřízení nového hřiště TJ Orel
- 1926 Dána do provozu druhá kolej na trati Olomouc – Praha
- 1927 Stavba Dělnického domu
- 1927 Zahájení autobusové dopravy mezi obcí a železniční stanicí

- 1928 Postaven pravoslavný chrám sv. Prokopa
- 1929 Postaveno benzinové čerpadlo
- 1932 Zrušení štěpánovských železáren
- 1933 Zřízení parku ve středu vsi
- 1935 Zkolaudováno koupaliště poblíž Benátek
- 1938 Stanovení státní hranice mezi Moravskou Huzovou a Stádlem
- 1938 V objektu bývalých železáren zřízen internační tábor pro prominentní henleinovce
- 1945 Po osvobození obce přebírá její správu místní národní výbor
- 1945 V areálu železáren zřízen internační tábor, v němž se připravovali na odsun Němci ze šternberského okresu
- 1945 Z kolaudování části kanalizace
- 1946 Otevření hudební školy
- 1946 Objekty štěpánovských železáren přebírá vojenská správa
- 1948–1962 Vyasfaltování veškeré komunikace na území obce
- 1949 Štěpánov připojen k okresu Olomouc
- 1949 Odhalen památník obětem okupace a pomník prezidenta T. G. Masaryka
- 1950 Položení telekomunikačního kabelu
- 1953 Zavedeno pojmenování a orientační číslování domů
- 1956 Založení Jednotného zemědělského družstva ve Štěpánově
- 1960 Přičlenění Břeczů ke Štěpánovu
- 1966 Vystavěno nové fotbalové hřiště za sokolovnou
- 1967 Postavena školní jídelna
- 1967 Pod názvem „Ze Štěpánova“ vyšlo první číslo místních novin
- 1972 Dokončena výstavba obecní kanalizace
- 1972 Založena tradice neckyád 1. ročníkem na Šinclově pískovně
- 1973 Zahájena výstavba vodovodu
- 1974 Přičlenění Moravské Huzové, Stádlá, Benátek, Liboše a Krnova ke Štěpánovu
- 1975–1980 Vznik sídliště panelových obytných domů
- 1979 Uvedení do provozu nové mateřské školy na sídlišti

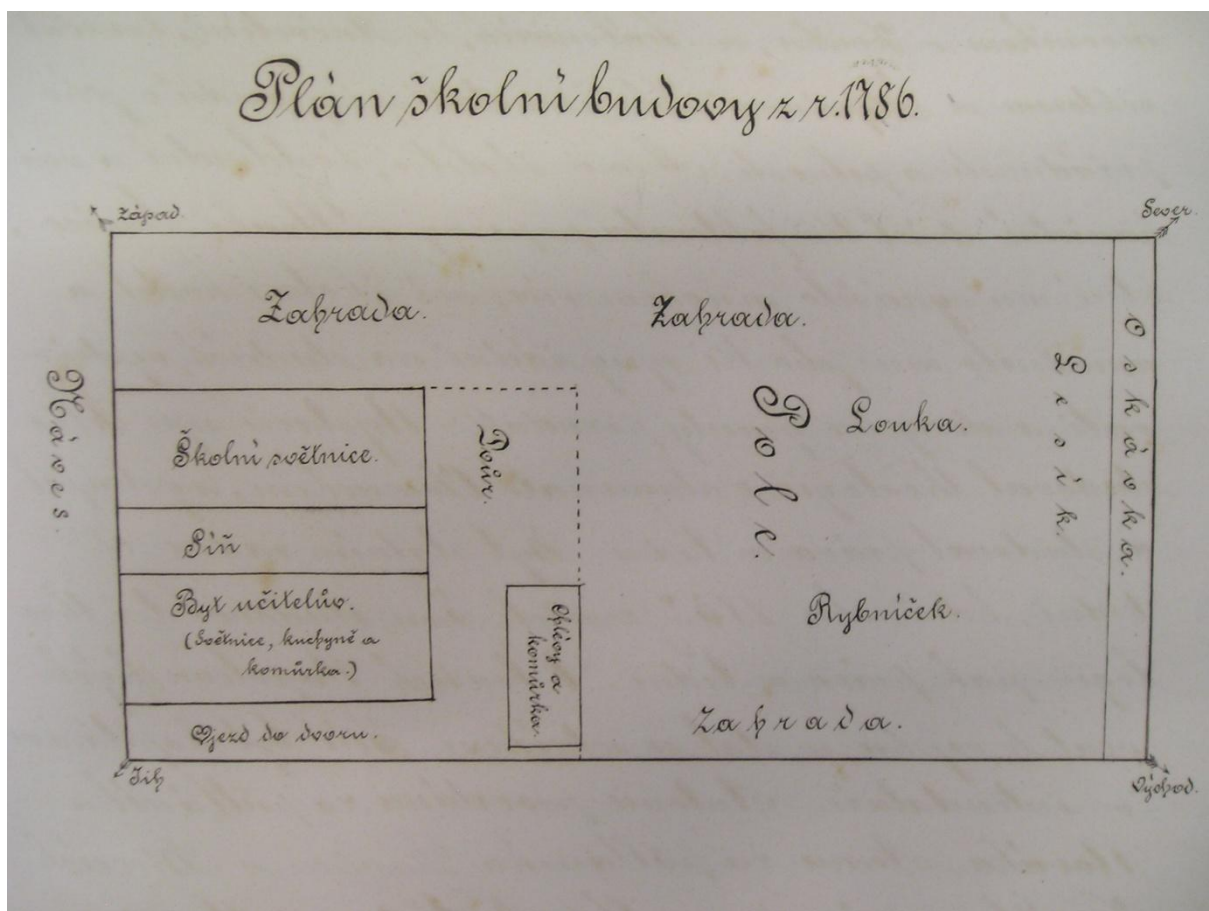
- 1988 Postavena nová školní budova
- 1989 Postavení obchodního centra Jednotou ve středu obce
- 1990 Odloučení Liboše s Krnovem od Štěpánova, vytvářejí samostatnou obec
- 1990–1994 Plynofikace obce
- 1991 Formování obecní policie
- 1992 Zřízení Stavebního úřadu pro obce Štěpánov a Liboš
- 1994 Odhalení busty kardinálu Tomáškovi v Moravské Huzové
- 1995 Zahájena výstavba tlakové kanalizace, vodovodu a čistírny odpadních vod
- 1996 Obecní rada dává souhlas k odprodeji pozemků za účelem vybudování pískovny a otevření ložisek písku
- 1996 Schválení znaku a praporu obce parlamentním podvýborem
- 1996 Transformace JZD na akciovou společnost
- 1999 Obec se dostává do velké finanční tísně, zpronevěra 26 milionů korun
- 2007 Vybudována nová školní jídelna
- 2008 Obec získala od církve bezplatně objekt kostela sv. Barbory

Příloha 3 - Úvodní strana kroniky národní školy sepsané v roce 1886 (strana 8)

SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953.*

Příloha 4 - Plán školní budovy z roku 1786 (strana 8)

SOKA Olomouc, *Kronika národní školy ve Štěpánově, 1886–1953.*

Příloha 5 - Česká obecná škola (strana 13)

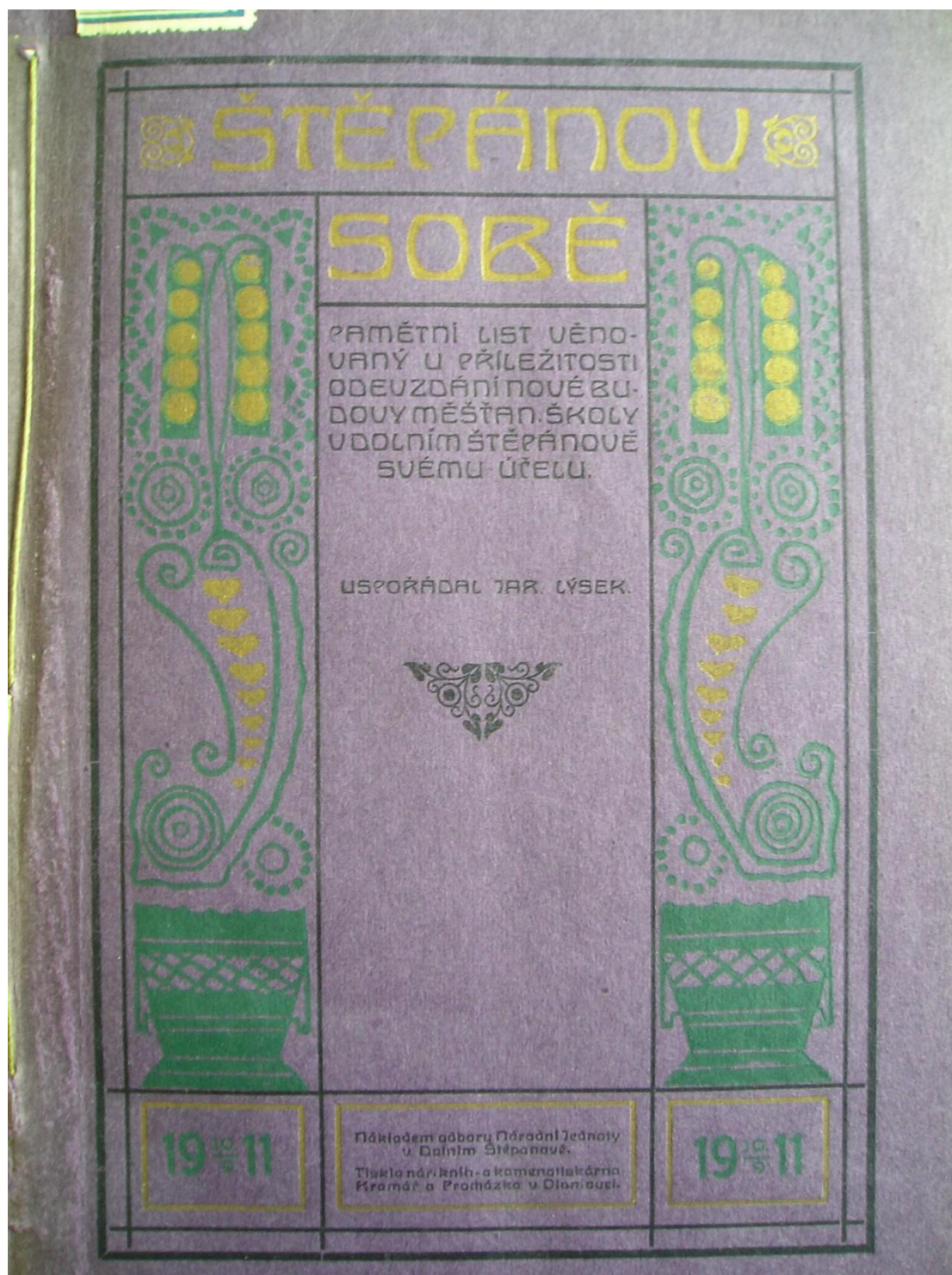
ZLÁMAL, J.: *Štěpánov: kulturně-historické paměti a letopisy hlavně z doby předválečné.*
Štěpánov: Národní jednota, 1928.

Příloha 6 - Česká měšťanská škola (strana 17)

ZLÁMAL, J.: *Štěpánov: kulturně-historické paměti a letopisy hlavně z doby předválečné.*
Štěpánov: Národní jednota, 1928.

Příloha 7 - Pamětní list vydaný u příležitosti předání měšťanské školy (strana 17)

Štěpánov sobě. Pamětní list vydaný u příležitosti odevzdání nové budovy nové měšťanské školy v Dolním Štěpánově svému účelu. Uspořádal Jaroslav Lýsek. Štěpánov: Národní jednoty, 1911.

Příloha 8 - Návštěvnost německé školy (strana 29)

Leitung der deutschen Volksschule
 in Stěpánov bei Olmütz (Mähren) 13. August 1933.

Ergebnis
 der Prüfungen von den deutschen Volksschulen in Stěpánov
 in den einzelnen Schuljahren seit ihrem Bestehen.

Jahr	Anzahl	Prüfungsort	Kategorie	Notiz
1856/57	144	Prüfungsort	1. Klasse, ohne Öffentlichkeit	
1857/58	168	"	"	
1858/59	185	"	3 "	
1859/60	186	"	3 "	
1860/61	183	"	3 "	
1861/62	194	"	3 "	
1862/63	194	"	3 "	
1863/64	189	"	3 "	
1864/65	165	"	3 "	
1865/66	192	"	3 "	
1866/67	190	"	3 "	
1867/68	202	"	3 "	
1868/69	201	"	3 "	
1869/70	217	"	2 "	mit Öffentlichkeit
1870/71	235	"	2 "	"
1871/72	294	"	2 "	"
1872/73	292	"	3 "	"
1873/74	303	"	3 "	"
1874/75	315	"	3 "	"
1875/76	266	"	3 "	"
1876/77	305	"	3 "	"
1877/78	269	"	2 "	"
1878/79	263	"	2 "	"
1879/80	257	"	2 "	"
1880/81	266	"	2 "	"
1881/82	232	"	2 "	"
1882/83	226	"	2 "	"
1883/84	240	"	2 "	"
1884/85	210	"	2 "	"
1885/86	209	"	2 "	"
1886/87	178	"	2 "	"
1887/88	184	"	2 "	"
1888/89	177	"	2 "	Öffentliche Prüfung
1889/90	178	"	2 "	"
1890/91	187	"	2 "	"
1891/92	199	"	2 "	"
1892/93	213	"	3 "	"
1893/94	190	"	3 "	"
1894/95	188	"	3 "	"
1895/96	201	"	3 "	"
1896/97	200	"	3 "	"
1897/98	200	"	3 "	"
1898/99	198	"	3 "	"
1899/1900	201	"	3 "	"

Im Schuljahr	1900/01	179	zufälliger, die Schule war 3klassig, 1880/81
"	1901/02	172	" " 3 "
"	1902/03	163	" " 3 "
"	1903/04	187	" " 3 "
"	1904/05	180	" " 3 "
"	1905/06	189	" " 3 "
"	1906/07	191	" " 3 "
"	1907/08	164	" " 3 "
"	1908/09	176	" " 3 "
"	1909/10	170	" " 3 "
"	1910/11	162	" " 3 "
"	1911/12	141	" " 3 "
"	1912/13	144	" " 3 "
"	1913/14	131	" " 3 "
"	1914/15	112	" " 3 "
"	1915/16	104	" " 3 (2. Kl. = 10/11)
"	1916/17	115	" " 3 (2. " ")
"	1917/18	112	" " 3 (2. " ")
"	1918/19	108	zur Beginn d. Schulj. " " 3
"	1919/20	49	zum Ende " " 2
"	1920/21	66	" " 2
"	1921/22	64	" " 2
"	1922/23	56	von 8. " " 2
"	1923/24	50	" " 1
"	1924/25	39	" " 1
"	1925/26	41	" " 1
"	1926/27	36	" " 1
"	1927/28	38	" " 1
"	1928/29	33	" " 1
"	1929/30	39	" " 1
"	1930/31	39	" " 1
"	1931/32	41	" " 1
"	1932/33	36	" " 1
"	1933/34	30	" " 1
"	1934/35	22	" " 1
"	1935/36	22	" " 1
"	1936/37	14	" " 1
"	1937/38	14	" " 1
"	1938/39	11	Schulgebäude seit 1/9. 1937 in der Bismarckstr.
"	1939/40	12	" " " "
"		38	seit 22/5. 1939 wieder im alten Schulgebäude

ausgeführt vom Schulleiter
Franz Czernak,

SOKA Olomouc, Kronika německé obecné školy ve Štěpánově, 1846–1941.

Příloha 9 - Školní jídelna v roce 2010 (strana 35)

Fotoarchiv Pavly Starošíkové

Příloha 10 - Budova 1. stupně v roce 2010 (strana 35)

Fotoarchiv Pavly Starošíkové

Příloha 11 - Budova 2. stupně v roce 2010 (strana 35)

Fotoarchiv Pavly Starošíkové

Příloha 12 - Nadučitelé, správci škol a ředitelé (strana 36)

a) Obecná (později národní) škola

Jan Doufalík	1787–1830
Jiří Wiedermann	1833–1846
Rudolf Drlík	1846–1857
Josef Hýbl	1857–1894
František Loutocký	1896–1923
Josef Doležel	1923–1928
Josef Schneider	1945–1953

b) Měšťanská, osmiletá, devítiletá a Základní škola

Josef Přikryl	1910–1925
Josef Holešovský	1924–1928
Jan Zlámal	1928–1939
Bohumil Přidal	1939–1951
František Prokeš	1951–1952
Tomáš Coufal	1952–1953
Zdeňka Rašovská	1953–1955
Jaroslav Lošťák	1955–1961 a 1966–1967
Metoděj Vepřek	1961–1966 a 1968–1973
Jaroslav Pražák	1973–1981
Eva Vymazalová	1981–1993
Rudolf Konečný	1993–2003
Miloslav Palát	2003–2007
Karel Vacek	2007–dosud

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavla Starošítková
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Dějiny školství ve Štěpánově
Název v angličtině:	The History of Education in Štěpánov
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá vývojem školství ve Štěpánově. Poskytuje základní informace o obci a popisuje její založení. Hlavní část je věnována vývoji základní školy, a to od vzniku farní elementární školy až po dnešní základní školu. Zachycuje období od konce 17. století až do 21. století. Dále popisuje další školu, která v obci působila, a to školu německou.
Klíčová slova:	Dějiny školství, základní škola ve Štěpánově, školní docházka, školská reforma
Anotace v angličtině:	This Thesis deals with development of education in Štěpánov. The basic information about the village are given and description of its foundation is briefly mentioned. The main part of my final work is focused on the development of the primary school dated from its establishment of parochial school to contemporary elementary school. It also follows the period of time from the end of 17th century to 21st century. Next it concentrates on another school functioning in the village and that is German school.
Klíčová slova v angličtině:	The History of Education, The Elementary School in Štěpánov, Compulsory Education, The Reform of Education
Přílohy vázané v práci:	Ilustrace
Rozsah práce:	55 stran
Jazyk práce:	Český jazyk